

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 วัยรุ่น

2.1.1 ความหมายวัยรุ่น

วัยรุ่น จากศัพท์ภาษาอังกฤษ **adolescence** นั้นมาจากภาษาละตินว่า **adolescence** แปลว่า การเจริญเติบโต ภาวะของวัยรุ่น ได้แก่ การเจริญเติบโตทั้งในทางชีวะ สรีระ และจิตวิทยา การเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่นจึงเป็นช่วงการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึง ข้อสังเกตอื่นๆประกอบ มากกว่า จะคำนึงถึงการกำหนดตามระยะเวลาที่แน่นอน ข้อประมวลอื่นๆ ได้จากการนับเอาทัศนคติ ความเชื่อ และเงื่อนไขของสังคม เป็นต้น มีผู้ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้หลายท่าน ดังนี้

ศรีธรรม ธนะภูมิ (2530) อธิบายความหมายของวัยรุ่น หมายถึง วัยต่อระหว่าง เด็กกับผู้ใหญ่ อายุเฉลี่ยระหว่าง 13 – 20 ปี เป็นวัยของการเตรียมตัวที่ก้าวไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง ความรับผิดชอบพื้นฐานของบุคลิกภาพ ตลอดจนการศึกษา การงานและการมีคู่ครองต่อไป วัยรุ่นเริ่มตั้งแต่เด็กผ่านวัยพิวเบอติ (puberty) และสิ้นสุดลงเมื่อมีความสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณีด้วย เช่น ในวัยรุ่นที่ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียนวิชาชีพต่างๆ ยังคงต้องพึ่งพิงบิดามารดาในการดำรงชีวิต ในขณะที่วัยรุ่นในชนบทเริ่มมีครอบครัว และมีความรับผิดชอบตนเองในการเลี้ยงชีพ

ดวงใจ กสถานดิกุล (2536) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่น หมายถึง ช่วงชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายจากวัยเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ตามด้วยการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและสังคม ซึ่งขบวนการนี้ จะสิ้นสุดเมื่อวัยรุ่นกลายเป็นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบดูแลตนเองได้ การสิ้นสุดของขบวนการอย่างเห็นได้ชัด สัญลักษณ์ของความเป็นผู้ใหญ่ที่ยอมรับกันมากที่สุดเห็นจะได้แก่ การมีอาชีพการงาน ทำมาหาเลี้ยงตนเองได้ โดยไม่ต้องอาศัยพึ่งพิงบิดามารดา และมีสัมพันธภาพที่ดีมีความหมายกับบุคคลอื่นนอกเหนือจากสมาชิกครอบครัว

ฉวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม (2527) อธิบายความหมายของ วัยรุ่น หมายถึงสถานะของบุคคล ที่มีค่าเปรียบไว้หลายอย่าง บางคนอาจเปรียบเทียบวัยรุ่นว่าเป็นช่วงต้นของวัยรุ่นใส หนุ่มสาวตั้งระยะอรุณรุ่ง บางคนอาจเปรียบตรงกันข้ามว่า วัยรุ่น คือ ระยะสนธยาของชีวิต ความเปรียบของระยะทั้งเข้ามิด และพลบค่ำมีบรรยายตรงกัน คือ เป็นช่วงของความคลุมเครือไม่แจ่มชัด เป็นวัยแห่งพายุแค้น (storm and stress) ซึ่งหมายถึง ความไม่สงบไม่หยุดนิ่ง

กล่าวโดยสรุปแล้ว วัยรุ่น หมายถึง บุคคลที่อยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงของความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ การก้าวพ้นจากเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่นี้มีลักษณะบ่งชี้เน้นทางด้านการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นหนุ่มสาวที่ชัดเจน พร้อมในการเจริญพันธุ์เป็นพ่อและแม่ได้ เช่น เด็กหญิง ภาวะความเป็นวัยรุ่นจะสมบูรณ์ เมื่อมีประจำเดือนซึ่งเป็นสัญญาณที่พร้อมจะเป็นแม่คน ส่วนเด็กชาย การเป็นวัยรุ่นหนุ่มเต็มตัว เมื่อเขาเริ่มมีน้ำอสุจิซึ่งแสดงถึงความสามารถในการเป็นพ่อได้ เมื่อเด็กชายและเด็กหญิงยังเป็นเด็กโดยทั่วๆ ไปจะมีรูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ รูปร่างกลมจนเมื่อแตกหนุ่มสาวจะมีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน ชายมีไหล่กว้าง แขน ขาเป็นมัด กล้าม มีหนวด เครา หญิงมีการเจริญที่ทรงอก เอวคอด สะโพกขยาย เป็นต้น

2.1.2 อายุของวัยรุ่น

2.1.2.1 การกำหนดอายุของวัยรุ่น ทาง จิตวิทยา

สุภาพันท์ รื่นสำราญ (2526) ได้รวบรวมเกี่ยวกับเกณฑ์อายุของเด็กวัยรุ่นไว้ต่างกักันดังนี้

- 1) อายุวัยรุ่นหญิงอยู่ระหว่าง 12 - 21 ปี วัยรุ่นชายอายุระหว่าง 13 - 22 ปี
- 2) วัยรุ่นหญิงอายุ 13 - 21 ปี วัยรุ่นชายอายุ 15 - 21 ปี
- 3) วัยรุ่นหญิงอายุ 12 - 21 ปี วัยรุ่นชายอายุ 14 - 21 ปี
- 4) วัยรุ่นแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

(ก) วัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น

เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 11 - 13 ปี

เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 13 - 15 ปี

(ข) วัยรุ่นตอนต้น

เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 13 - 15 ปี

เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 15 - 17 ปี

(ค) วัยรุ่นตอนปลาย

เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 17 - 20 ปี

เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 18 - 21 ปี

สรุปโดยทั่วไปแล้วเด็กวัยรุ่นหญิงมีอายุระหว่าง 11 - 21 ปี และวัยรุ่นชายอายุระหว่าง 13 - 21 ปี

2.1.2.2 การกำหนดอายุวัยรุ่นทางกฎหมาย

ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 พ.ศ. 2515 ได้กำหนดอายุเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้

1) เด็ก หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่า 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปี บริบูรณ์
 เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปี บริบูรณ์ แต่ไม่ได้
 หมายถึงรวมถึงบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะ โดยการสมรส (พ.ร.บ.จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2497)

2) เยาวชน หมายความว่า บุคคลซึ่งอายุไม่เกินยี่สิบห้าปี (พ.ร.บ.ส่งเสริมและ
 ประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2521)

3) เด็ก หมายความว่า ผู้ซึ่งอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการ
 การสมรส

2.1.2.3 การกำหนดอายุของวัยรุ่นเมื่อมีการกระทำผิด

เมื่อพิจารณาถึงการกระทำผิดของเด็กที่บัญญัติไว้ตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่าการ
 กำหนดอายุของเด็กและเยาวชนทางจิตวิทยา และทางกฎหมายจะมีอายุที่ใกล้เคียงกัน แต่ในทาง
 ปฏิบัติ การพิจารณาอายุของเด็ก และเยาวชนนั้นจะถือตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและ
 เยาวชน พ.ศ. 2497 และตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 พ.ศ. 2515 นอกจากนี้ หากจะ
 พิจารณาถึงพัฒนาการของเด็กและเยาวชนในด้านต่างๆ ก็ควรพิจารณาในด้านจิตวิทยาวัยรุ่นด้วย

2.1.3 ลักษณะทั่วไปของวัยรุ่น

เด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่อยู่ระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ ลักษณะของเด็กวัยรุ่นอาจสรุปได้ดังนี้

2.1.3.1 เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ ความคิดเห็น และความสนใจ

2.1.3.2 เป็นวัยแห่งการเสริมสร้าง เด็กจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางร่างกาย เช่น ในด้านความสูง และน้ำหนัก

2.1.3.3 เป็นวัยที่ต้องการความอิสระ ต้องการพึ่งตนเอง และมีแนวโน้มทางความคิดต่อต้านผู้ใหญ่ บางครั้งถึงกับมีการโต้เถียงกันรุนแรง

2.1.3.4 เป็นวัยที่ต้องการแสวงหาความรู้ อยากรู้อยากเห็น จะทดลองทำในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่คนยังไม่เคยทำ

2.1.3.5 ต้องการปรัชญาชีวิตและแนวทางชีวิตของตน

2.1.3.6 เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหามาก เพราะเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญยิ่ง เป็นวัยแห่งความยุ่งยาก สับสน และการปรับตัว

2.1.3.7 เด็กวัยรุ่นต้องการความเข้าใจความเห็นใจจากผู้ใหญ่ เด็กไม่ชอบการลงโทษ ทั้งทางกายและทางใจ เช่น การยึดเอาของที่รักที่สุดไป การดูค่า การประจาน เด็กเห็นว่าเป็นการทารุณจิตใจเกินไป เด็กไม่ชอบการวิพากษ์วิจารณ์ของผู้ปกครองเกี่ยวกับเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย รูปร่างหน้าตาไปในทางไม่ดี แต่เด็กจะห่วงใยในร่างกายและสุขภาพของตนมาก เด็กไม่ต้องการพึ่งผู้ใหญ่ กลุ่มหรือคณะที่มีอิทธิพล เขาต้องการอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ในระยะวัยรุ่น เด็กต้องการอาหารมากกว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา เด็กควรได้รับการสั่งสอนให้รู้จักเลือกอาหารที่มีคุณค่า และเหมาะสม ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงต้องการพักผ่อน เพราะร่างกายกำลังเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และอยู่ในระยะที่มีกำลังมาก แต่การใช้กำลังต้องไม่มากเกินไป ตลอดจนควรให้ความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับทำนอง ยืน เดิน การทรงตัว

นอกจากนี้ วัยรุ่นยังมีลักษณะทั่วไปอีกดังนี้

1) เด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในร่างกายมากเป็นผลให้อารมณ์ของเด็กเปลี่ยนแปลงไปด้วย

2) เด็กวัยรุ่นต้องการบ้านที่มีความรัก ความอบอุ่น ต้องการบิคาบาราคาที่อบอุ่นด้วยความเข้าใจ

- 3) เด็กวัยรุ่นมีความต้องการอิสระภาพมาก ไม่ชอบที่จะให้บิดามารดา มายุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวมากนัก และไม่มาบังคับเข้มงวดเกินไป
- 4) เด็กวัยรุ่นรักความยุติธรรมอย่างรุนแรง ถ้ารู้สึกว่าตนไม่ได้รับความยุติธรรมจะแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบทันที
- 5) เด็กวัยรุ่นต้องการจะมีอาชีพที่เป็นหลักฐาน ผู้ใหญ่จึงควรชี้แนวทางให้เด็ก ได้ประกอบอาชีพตามถนัด
- 6) เด็กวัยรุ่นมีความรักและต้องการเพื่อนมาก มักจะเจ็บใจแทนเพื่อน และอยากมีทุกอย่างเหมือนเพื่อน
- 7) เด็กวัยรุ่นเริ่มมีความสนใจเพื่อนต่างเพศ บิดามารดาไม่ควรกีดกัน เพราะจะทำให้วัยรุ่นหาทางหลีกเลี่ยงหนีผู้ใหญ่ไปพบกันเอง
- 8) เด็กวัยรุ่นชอบที่จะคบเพื่อนเป็นกลุ่ม และแสดงออกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นต้นว่า มีท่าทาง คำพูดแปลกๆ และการแต่งกายที่คล้ายคลึงกัน
- 9) เด็กวัยรุ่นมักคิดว่าตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว จึงมักเลียนแบบผู้ใหญ่แสดงความคิดเห็นต่างๆ อย่างรุนแรง และอาจผิดพลาดได้
- 10) เด็กวัยรุ่นไม่ชอบที่จะให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเขาอย่างเด็กๆ
- 11) เด็กวัยรุ่นไม่ต้องการที่จะเปิดเผยเรื่องราวของตนให้บิดามารดาฟังโดยสิ้นเชิง และไม่ชอบให้บิดามารดาเปิดจดหมายส่วนตัวของตน
- 12) เด็กวัยรุ่นไม่ชอบสภาพที่ผู้ใหญ่คิดว่าตนเองถูกเสมอไป
- 13) เด็กวัยรุ่นไม่ชอบให้บิดามารดาทะเลาะกัน
- 14) เด็กวัยรุ่นไม่ชอบให้ผู้ใหญ่นำตนไปเปรียบเทียบกับคนอื่น
- 15) เด็กวัยรุ่นไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ดูว่า เมื่อเขาสอบไล่ได้คะแนนน้อยกว่าเพื่อนๆ

2.1.4 อารมณ์และความรู้สึกของเด็กวัยรุ่น

วัยรุ่น มักเกิดอารมณ์ง่ายและรุนแรง ถูกยุแหย่ชักนำให้รู้สึกอยากลองทั้งดีและชั่วได้ง่าย ในช่วงวัยเดียวอารมณ์อยากแสดงและการกระทำที่ออกมา อาจหมายถึง ชีวิตหรืออนาคตของเด็กเอง ความรู้สึกของเด็กวัยรุ่นนั้นมีอยู่หลายประการ แต่ในที่จะกล่าวยกเป็นตัวอย่างมีดังนี้ คือ

2.1.4.1 ความไม่ปลอดภัยกับการป้องกันตัว

วัยรุ่นมีความรู้สึกว่าคุณไม่ปลอดภัย เพราะขาดความสำคัญและขาดความต้องการ ความจำเป็นของชีวิต จะปรับตัวด้วยวิธีการเลียนแบบจับกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีประสบการณ์เรื่อง ความคับข้องใจอย่างรุนแรงเหมือนๆกัน การจับกลุ่มหรือการรวมแก๊งจะเกิดขึ้นด้วยวิธีนี้ ประโยชน์ของการเข้ากลุ่ม คือ ช่วยให้บุคคลรู้สึกอบอุ่นจากความเห็นอกเห็นใจ และความเข้าใจ ความรู้สึกของกันและกัน ช่วยให้บุคคลคลบล้างความรู้สึกด้วยในด้านต่างๆของตัวเองด้วย วิธีทำให้ คนอื่นด้อยกว่า เพราะเป็นผู้พ่ายแพ้ ทำให้ผู้มีอำนาจทั้งหลายต้องเสียใจต้องเสียหน้า ต้องปวดหัว กลายเป็นคนไร้สมรรถภาพ เพราะประโยชน์ข้อนี้ วัยรุ่นจึงยอมตนเป็นสมาชิกของชนกลุ่มน้อยด้วย จิตใจ เต็มไปด้วยความเป็นศัตรู ความไม่ศรัทธา และไม่ไว้วางใจในสังคม วิธีการรุนแรงที่ทำให้ฝ่าย ตรงข้ามพ่ายย่อยยับ เขาถือว่าทำเพื่อป้องกันตัว และพยายามทำให้วิธีการก้าวร้าวรุนแรงถูกรานเป็นที่ ยอมรับของกลุ่มว่าไม่ผิดด้วย เหตุผลอย่างเดียวกันคือ ทำเพื่อป้องกันตัว เพื่อศักดิ์ศรีของตัวเอง และ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ ผู้ประพฤติด้อย่างรุนแรงจะแสดงว่า ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มมิได้เกิด ขึ้นตลอดเวลา พฤติกรรมที่ไม่ได้มาตรฐานเกิดขึ้นในบางโอกาสเท่านั้น ถ้าเหตุการณ์คลี่คลายลง ความรุนแรงหมดไปนั่นคือ ยังโยนความผิดไปให้สถานการณ์

2.1.4.2 ความรู้สึกก้าวร้าว

เด็กวัยรุ่นมักแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวโดยการชอบก่อเรื่องทะเลาะวิวาท ต่อสู้ ทุบตี และรังแกเด็กอื่น ชอบแสดงออกในแบบฉบับของเขา บางครั้งทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน มัก จะพูดจาอวดดี หรือแสดงความไม่เคารพต่อผู้ใหญ่ ชอบโต้แย้งและชอบคำหยาบคาย ก้าวโชนผู้อื่น รวมทั้งมีอารมณ์ขุ่นมัว โกรธ และหน้าบึ้งอยู่เสมอ

สาเหตุที่ทำให้เด็กเกิดความก้าวร้าวพอสรุปได้ดังนี้

- 1) เนื่องจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองรักและตามใจลูกมากเกินไปทำให้เด็กหวัง และต้องการจะได้สิ่งต่างๆจากเพื่อนตามใจตนเอง เช่นเดียวกับที่ได้รับจากบิดามารดา
- 2) บางครั้งบิดามารดาหรือผู้ปกครอง บังคับเข้มงวดมากเกินไป ทำให้เด็กเก็บกด ความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจไว้ แล้วมาแสดงออกกับเพื่อนๆ
- 3) เด็กรู้สึกขาดความรัก ความอบอุ่นจากบิดามารดาทำให้ไม่มีความสุข

4) เนื่องจากเด็กไม่สามารถปรับตนให้เข้ากับผู้อื่นได้ ทำให้คิดว่าผู้อื่นไม่เป็นมิตรที่ติดกับตน

5) เด็กไม่ชอบครู แต่ไม่กล้าแสดงความรู้สึก ขัดแย้ง และได้เก็บความรู้สึกเหล่านั้นมาแสดงกับเด็กอื่น

ในกรณีของวัยรุ่นความก้าวร้าวมักจะเกิดจากความขัดแย้งในบทบาทของตนเอง การถูกบังคับอย่างเข้มจากคนรอบข้าง การขาดความรักความอบอุ่น เด็กวัยรุ่นที่ก้าวร้าวมากๆ มักจะเป็นเด็กที่มีลักษณะดังกล่าว

นอกจากนั้น ยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของวัยรุ่น มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายด้วย ซึ่งสามารถแยกออกเป็น

1) มีความต้องการและความปรารถนาใหม่ๆ เกิดขึ้น และเป็นไปอย่างรุนแรง เช่น การโอ้อวดถึงสวยงาม และสนใจตนเอง เมื่อต้องการอะไรไม่สมประสงค์ ก็ทำให้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป เช่น เสรีโศก และ โกรธ ที่สำคัญคือ อาจพยายามหาความพอใจเอาทางใดทางหนึ่งให้ได้ ผู้ใหญ่มักห้ามปรามไม่ให้เด็กได้รับความสุขเพลิดเพลิน ทั้งที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแต่อย่างใด จึงจำเป็นที่ผู้ปกครอง และครู ควรจะได้ศึกษาให้เข้าใจในความต้องการของเด็กวัยรุ่น จะได้อบรมได้ถูกต้อง

2) มีความรู้สึกทางเพศเกิดขึ้น ความเจริญทางเพศเกิดขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือ ความรู้สึกในเรื่องเพศที่เกิดขึ้นด้วย เด็กวัยเด็กทั้งชายและหญิงจะเล่นด้วยกันอย่างสนิทสนม โดยมีได้คิดถึงเรื่องเพศจนกระทั่งเข้าสู่วัยรุ่น ต่อมาก็เกี่ยวกับอวัยวะเพศเจริญเต็มที่ ความคิดที่จะแยกเพศได้ติดตามมาด้วย ประเพณีและสภาพแวดล้อมจึงได้แยกเด็กทั้งสองเพศออกจากกัน เด็กจะมองเห็นความสวยงามต่าง ๆ แต่ละฝ่ายจะพิถีพิถันในการแต่งตัวเพื่อจะอวดเพศตรงข้าม เนื่องจากวัย 12 - 14 ปี เด็กหญิงจะเจริญเร็วกว่าเด็กชายทั้งในทางร่างกายและความคิด เด็กหญิงจึงสนใจเพศตรงข้ามก่อน ในโอกาสเดียวกันก็จะเป็นที่สนใจของเด็กชายที่มีอายุแก่กว่า ในระยะนี้เด็กชายและเด็กหญิงสามารถที่จะสืบพันธุ์ได้แล้ว บางคนจึงกล่าวว่า “เด็กวัยรุ่น เป็นวัยที่จะทำการสืบพันธุ์ได้แล้ว” ดังนั้น การให้วิชาที่ถูกหลักในเรื่องเพศจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก

3) เกิดความกระวนกระวายใจในเรื่องการเจริญเติบโต ในขณะที่ร่างกายเจริญเติบโตเร็ว เสื้อผ้ามีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ จนทำให้เด็กกลัวว่าร่างกายของตนจะใหญ่โตมาก ทำให้อึดอัด และเคลื่อนไหวไม่สะดวก ดังนั้น จึงฝึนธรรมชาติโดยการอดอาหาร การยืน และการนั่งท่าหลังงอๆ เพื่อให้ตัวเล็กอยู่เสมอ เด็กหญิงมักใส่เสื้อรัดทรงมิให้เจริญขึ้น เด็กชายบางคนเป็นทุกข์เกี่ยวกับเรื่องหนวดของตน หรือไม่ยอมร้องเพลง เพราะเสียงเปลี่ยนไป ความกระวนกระวายอันสำคัญเกี่ยวกับ

ความเจริญของอวัยวะสืบพันธุ์ โดยเฉพาะเด็กหญิงมีประจำเดือน ถ้าไม่ได้รับการอบรมให้เข้าใจจะเกิดความกังวล

4) สติปัญญาและความคิดเจริญก้าวหน้ากว้างขวางออกไป สนใจและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เริ่มเข้าใจความสวยงาม ไพเราะ ความดี และความเจริญ ทางด้านความคิดค่อยเป็นค่อยไป ไม่มีการเร่งเร้าให้เกิดขึ้นในวัยใดวัยหนึ่ง เด็กหญิงเจริญเร็วกว่าเด็กชายระหว่างอายุ 12 - 14 ปี หลังจากนั้นเด็กชายจะเจริญไล่ทันและขึ้นหน้าเด็กหญิง

5) เริ่มรู้จักรับผิดชอบและต้องการอิสระ เด็กชอบแสดงความคิดเห็นและกระทำสิ่งต่างๆตามลำพัง โดยเชื่อความสามารถของตน รับเกียรติยศและชื่อเสียง สนใจเล่าเรียนและกระทำกิจการที่เห็นว่าดีงาม และเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ ทดลองทำสิ่งนั้นสิ่งนี้เรื่อยไป และรับสิ่งที่พอใจเอาไว้เป็นของตน การเข้าใจและรู้จักตนเองและตัดสินใจพิจารณาพฤติกรรมต่างๆ ให้ถูกต้องโดยเหมาะสม

6) อารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่ายและรุนแรง ประเดี๋ยวรัก ประเดี๋ยวโกรธ ประเดี๋ยวเกลียด กระตือรือร้น นับถือตนเอง ทำอะไรสำเร็จก็ดีใจ พลาดพลั้งก็เสียใจ ความภูมิใจและทะนงตนก็เช่นกัน อาจส่งเสริมหรือบั่นทอนก็ได้ ในช่วงนี้ เด็กจำเป็นต้องเปลี่ยนนิสัยหลายอย่างเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพที่มีความรับผิดชอบและเสรีภาพมากขึ้น สาเหตุอื่นที่ทำให้เด็กวัยรุ่นมีความหวั่นไหวไม่แน่นอน ก็คือ การเริ่มตระหนักในความลึกลับของชีวิต นับตั้งแต่บ่อเกิดของความมุ่งหมายและผลลัพธ์ในชีวิต และความซับซ้อนในปัญหาของสังคม

7) จินตนาการมีมากขึ้น โดยเฉพาะการ “ฝันกลางวัน” มีอยู่มากและมีอยู่นานๆ โดยถือเอาตัวเองเป็นคนสำคัญ ทั้งนี้มีปัจจัยมาแต่การที่เด็กในวัยนี้ต้องดิ้นรนเพื่อทำตัวเองให้เหมาะสมกับความยุ่งยากสับสนสารพัดอย่างของชีวิต ซึ่งเด็กเริ่มมาเข้าใจหรือเห็นตระหนักดียิ่งขึ้นว่ามีความสำคัญมากเพียงไร รู้สึกว่าพบเห็นของอะไรใหม่ๆ ความฝันกลางวันของเด็กมักเกี่ยวกับความรัก ความสำเร็จ ความปลอดภัย รองลงมาก็คือ ความสงสารตัวเองและความตาย ชอบนึกฝันไปว่าคนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตามที่ปรารถนา ความนึกฝันดังว่านี้ ถ้ามิได้รับการแนะนำให้กระทำถูกทาง หรือเพิกเฉยละเลยแล้ว ก็อาจจะทำให้เกิดนิสัยขลาด ไม่กล้าเผชิญกับอุปสรรคของชีวิตและสังคม แต่ถ้าได้รับการแนะนำและสนับสนุนให้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมคู่กันไปด้วยแล้ว ก็จะเป็นการสร้างเสริมบุคลิกภาพให้ดียิ่งขึ้นได้เป็นอย่างมาก

8) ความเชื่อมั่นต่างๆ เป็นไปอย่างรุนแรง ถ้าเชื่ออะไรแล้ว ก็มักจะเชื่อจริงจัง เช่น ความเชื่อในเรื่องศาสนา เชื่อในคุณความดี และการกระทำต่างๆ ที่เห็นว่าถูกต้อง เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีความคิดรุนแรง ไม่ยอมเชื่ออะไรง่ายๆ นอกจากนี้ หลักฐานมาประกอบอ้างอิง ข้อที่น่าสังเกตคือ ในวัยนี้ปรากฏว่าเป็นวัยที่เริ่มเพาะอาชญากรรมต่างๆซึ่งจะไปปรากฏเป็นอาชญากรรม

ต่อไปเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เพราะนิสัยใจคอต่างๆ ที่ก่อขึ้นจะเป็นชนวนของความประพฤติในอนาคต สาเหตุ ต่อเนื่องมาแต่การเผชิญกับความสับสนอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อม

9) ความสนใจในการสมาคมมีมากขึ้น นอกจากจะสมาคมกับต่างประเทศแล้ว ยังสมาคมกับคนทั่วไป เข้าใจความสัมพันธ์และหน้าที่ที่ตนจะปฏิบัติ หมุ่คณะมีอิทธิพลเหนือชีวิตของเด็ก ทำให้มีความเห็นใจ กิริยามารยาท การแต่งกาย และการปฏิบัติคล้อยตามหมู่คณะ การจัดสิ่งแวดล้อม สโมสรสังคม และการจัดให้เด็กติดต่อกับบุคคล และสิ่งสิ่งามจะเป็นประโยชน์กับเด็ก

10) ประสาทส่วนต่างๆ และความรู้สึกด้านสัมผัสต่างๆ ตื่นตัวเห็นได้จากการกระทำของเด็กและความสนใจใหม่ๆ ในดนตรี วรรณกรรม และศิลปกรรม การสร้างนิสัยของตน ไม่โกรธง่าย เอื้อเฟื้อ ขยัน และมองโลกในแง่ดี

2.2 การทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายกัน

2.2.1 ความเป็นมาของการทะเลาะวิวาทกันระหว่างสถาบัน

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม จึงได้มีการสร้างระบบการศึกษาแบบอาชีวศึกษาแผนใหม่ขึ้นมา เพื่อสร้างช่างฝีมืออุตสาหกรรมชั้นรองรับการลงทุนจากต่างประเทศในปี พ.ศ.2504 และมีการขยายโรงเรียนช่างที่อยู่ในความช่วยเหลือของสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมา จึงได้มีการพัฒนาเป็นโรงเรียนเทคนิคอาชีวะต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อสร้างคนทำงานกลุ่มใหม่ที่อยู่ระหว่างแรงงานไร้ฝีมือกับนายช่างระดับปริญญาขึ้นมา และผู้ที่เข้ารับการศึกษานในสถาบันอาชีวะมักมีพฤติกรรมเกเร ไม่สามารถเข้าเรียนในสายสามัญได้ เมื่อมารวมกลุ่มกันก็มีการแสดงออกเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมโดยการทะเลาะวิวาทกัน โดยในช่วงแรกเป็นการชกต่อยกันธรรมดาและอาจใช้สิ่งของใกล้เคียงที่เกิดเหตุเป็นอาวุธ

กองสารวัตรนักเรียนได้กล่าวไว้ว่า จุดเริ่มแรกของการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษาต่างสถาบันเกิดมาจากการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียน ในปี พ.ศ.2475 โดยที่กระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีการแข่งขันกีฬานักเรียนเป็นประจำทุกปี โดยมอบหมายให้กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบ ในการแข่งขันนั้นในเรื่องการมีน้ำใจเป็นนักกีฬาเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง แต่การแข่งขันกีฬาในระยะแรกๆ ยังไม่

บรรลุดุจดประสงค์เท่าที่ควร โดยเฉพาะนักเรียนที่เธออยู่ในกลุ่มที่แพ้มักชอบก่อเหตุทะเลาะวิวาท หลังจากเสร็จสิ้นการแข่งขัน (วิสิทธิ์ คลังสิน, 2539: 1)

เหตุการณ์ของการก่อเหตุทะเลาะวิวาทนั้นมีสาเหตุมาจากการแข่งขันกีฬา ซึ่งเป็นประเด็นหลักของการตีกันในทุกยุคทุกสมัย เมื่อมีเหตุการณ์การตีกันระหว่างโรงเรียนโดยคู่อริเดิมๆ บ่อยครั้ง ก็จะนำไปสู่ความรู้สึกที่เป็นคู่อริกันระหว่างโรงเรียน โดยจุดเริ่มต้นของการสร้างประเพณีการตีกันแบบเป็นศัตรูคู่อริประจำของโรงเรียนนั้น น่าจะเป็นการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาเขตช่างกลปทุมวัน กับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย (ทิวา วงศ์ธนาภา, 2539 : 53) ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งฝ่ายของอาชีวะออกเป็นช่างกลกับช่างก่อสร้าง มูลเหตุดั้งเดิมเกิดจากการแข่งขันกีฬาบุคคลในประมาณปี 2511 - 2512 ที่สนามกีฬาแห่งชาติ การทะเลาะวิวาทในครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงมาก มีการใช้ระเบิดขวดขว้างปาใส่กัน และมีการระดมกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนมากมาจับเหตุ มีการขนย้ายนักศึกษาออกคนละประตู จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการแบ่งพวกนักเรียนอาชีวะออกเป็น 2 พวก คือ พวกนักเรียนอุเทนถวาย เรียกว่า “ช่างก่อสร้าง” และพวกนักเรียนปทุมวัน เรียกว่า “ช่างกล”

เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการพัฒนาและรับเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกและเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาในสังคมไทย ทำให้เกิดความเจริญขึ้นอย่างมากมายที่ส่งผลกระทบต่อวิถีในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะในเมืองหลวงกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับปรากฏการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตทั้งในด้านรูปแบบ วิธีการ และสถานที่ที่มักจะมีเหตุทะเลาะวิวาท

ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดที่สุดในปัจจุบันคือ มูลเหตุของการก่อเหตุทะเลาะวิวาทมักจะไม่ได้เกิดมาจากสาเหตุของการแข่งขันกีฬาเหมือนเช่นในอดีต ส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนที่มีประวัติของการก่อเหตุทะเลาะวิวาทนั้นจะไม่ส่งเสริมกิจกรรมในด้านนี้ เพราะเกรงว่าเมื่อส่งไปแข่งขันแล้วจะทำให้เกิดการก่อเหตุทะเลาะวิวาทขึ้น แต่รูปแบบวิธีการและสถานที่ของการเกิดเหตุที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะมีลักษณะที่มีพัฒนาการตามความเจริญที่เกิดขึ้นในสังคม เรามักจะพบเห็นการรวมกลุ่มกันของนักเรียนตามห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆ ที่มีความเจริญและวัฒนธรรมแบบตะวันตกต่างๆ มากมาย จะเป็นที่ยี่งมีทุกๆ อย่างที่ตอบสนองความต้องการของวิถีชีวิตแบบวัยรุ่นสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการพบปะหรือการหาความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ เมื่อกลุ่มนักเรียนมารวมตัวกันซึ่งมีหลายสถาบันทำให้เกิดการเขม่นกัน และนำไปสู่การก่อเหตุทะเลาะวิวาทหรือมีมักจะเกิดขึ้นตามเวที

คอนเสิร์ตประเภทเพลงร็อกหรือเพลงเพื่อชีวิตเพราะจะเป็นที่รวมของนักเรียนวัยรุ่นทั้งหลายโดยเฉพาะผู้ชายซึ่งจะมาดูการแสดงเป็นกลุ่มใหญ่ๆ

ด้านของรูปแบบและวิธีการก่อเหตุทะเลาะวิวาทก็เปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งในอดีตการทะเลาะวิวาทมักจะเป็นการทำร้ายกันด้วยอาวุธ เช่น ไม้ตี เหล็ก มีด ระเบิดขวด หรือสิ่งต่างๆ ที่สามารถใช้เป็นอาวุธได้ เป็นการทะเลาะและต่อสู้กันในลักษณะของการตะลุมบอน การใช้อาวุธปืนยังไม่ค่อยแพร่หลายเท่าไรนัก แต่ในปัจจุบันการทำร้ายกันนั้นมักจะทำใช้อาวุธเป็นส่วนมาก ทำให้เหตุการณ์การตีกันแต่ละครั้งมักจะมีผู้เสียชีวิตหรือบาดเจ็บสาหัส ซึ่งความแตกต่างที่เห็นได้ชัดจึงเป็นลักษณะของความรุนแรงของวิธีการที่ใช้ที่มีประสิทธิภาพของการทำร้ายกันมากกว่าในอดีต และรูปแบบของการทำร้ายกันนั้น ก็ได้คำนึงถึงว่าจะเกิดลูกหลงไปโดนคนอื่น ที่มีได้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมักจะเป็นสถานที่สาธารณะที่มีผู้คนมากมายไม่ว่าจะเป็นตามป้ายรถ หรือแม้กระทั่งบนรถยนต์โดยสารประจำทาง

สิ่งสำคัญในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนั้น เมื่อก่อนจะตีกันเฉพาะกลุ่มผู้มีเรื่องบาดหมางกัน เรียกว่า จะตีกันก็ต้องดูหน้าคู่ตัวก่อนว่าเป็นคนที่เคยมีเรื่องกันมาหรือเปล่าถึงจะจัดการกับคนนั้น แต่เดี๋ยวนี้ไม่ต้องดูหน้าคู่ตัวกันอีกแล้ว ขอแค่ให้รู้ว่าอยู่กับคนละ โรงเรียนก็ฆ่ากันแล้ว (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 23 กุมภาพันธ์ 2539) พัฒนาการของการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาในรูปแบบ วิธีการ และสถานที่เกิดเหตุการณ์เปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

2.2.2 การยกพวกตีกันในฐานะที่เป็นปัญหาสังคม

คำว่าปัญหาสังคมนี้ได้นักวิชาการหรือผู้เกี่ยวข้องกับวิชานี้ได้ทำการศึกษาวิจัยกันมาเป็นเวลานานแล้วแต่ก็ยังไม่สามารถตกลงเห็นพ้องกัน ให้คำจำกัดความของความหมายที่ชัดเจนได้ คำจำกัดความมีต่างๆกันไปหลายอย่าง เช่น Horton and Leslie (1970) กล่าวว่า “ปัญหาสังคม หมายถึง ภาวะที่มีผลกระทบกระเทือนต่อบุคคลที่มีจำนวนมากพอ และภาวะดังกล่าวไม่เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม ควรมีการกระทำร่วมบางอย่างเพื่อแก้ไขสถานะที่เกิดขึ้น” (ผออบ นมะมาตร, 2524 : 158) James McKee (1969) นักสังคมวิทยาอีกผู้หนึ่งกล่าวว่า “ปัญหาสังคม หมายถึง ภาวะเงื่อนไขหรือสถานการณ์ซึ่งสมาชิกของสังคมนั้นถือว่ามีลักษณะคุกคามต่อค่านิยมของเขาทางใดทางหนึ่ง” (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526 : 88) จากคำนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า

2.2.2.1 ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์อย่างหนึ่ง สถานการณ์นี้อาจเป็น คน สัตว์ สิ่งของ หรือ เหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้

2.2.2.2 ปัญหาสังคมเป็นสิ่งที่คุกคามหรืออาจก่ออันตราย ความเสียหายให้แก่ ค่านิยมของคนกลุ่มหนึ่ง

2.2.2.3 เจ้าของค่านิยมในค่านิยมขึ้นอยู่กับสถานการณ์และประเภทของบุคคล ด้วย สถานการณ์บางอย่างมีความรุนแรงและเกิดอยู่ยาวนาน แม้จะไม่กระทบกระเทือนคนมากทันที แต่ก็อาจลุกลามต่อไปได้ภายหลัง แม้จำนวนคนที่ได้รับผลกระทบจะไม่มากนักก็ถือเป็น ปัญหาสังคมได้

เมื่อพิจารณาจากคำจำกัดความของปัญหาสังคมข้างต้นนี้ จะเห็นว่า การยกพวก ตีกันจัดเป็นปัญหาสังคมประเภทหนึ่ง กล่าวคือเมื่อมีเหตุทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นผลกระทบที่จะตาม ก็คือ เกิดความเสียหายนานับประการ ทั้งต่อตัวผู้ก่อเหตุเองและต่อบุคคลอื่น ได้แก่ การสูญเสีย ทรัพย์สิน บาดเจ็บ และอาจได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต รวมทั้งก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม เช่น การก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ความตื่นตระหนกของบุคคลที่ประสบเหตุการณ์หรืออยู่ในเหตุการณ์ ทรัพย์สินส่วนบุคคลและสาธารณสมบัติสูญหายถูกทำลายและในบางเหตุการณ์ก่อให้เกิดการ บาดเจ็บจนถึงแก่ชีวิต ทำให้คนในสังคมขาดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน

ในสังคมไทยนั้น ปัญหาการยกพวกตีกันมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ดัง จะเห็นได้จากข้อมูลการทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาของกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและ เยาวชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่าการก่อเหตุทะเลาะวิวาท นอกจากนั้นความรุนแรงของ การทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบันก็มีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้นจากการยกพวกตีกันธรรมดาในอดีต มาถึงระดับที่ใช้อาวุธในการทะเลาะวิวาทเพื่อหวังฆ่าฟันกัน ศึกษาได้จากสถิติการใช้อาวุธในการ ทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 – 2540 มีดังนี้ คือ

ตารางที่ 1 : สรุปการใช้อาวุธในการก่อการทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาของ กก.สค. ประจำปี 2539 - 2540.

ลำดับที่	ประเภทของอาวุธ	จำนวน (ครั้ง) ปี 2539	จำนวน(ครั้ง) ปี 2540
1	อาวุธปืน	12	9
2	มีด,มีดคาบ,คัตเตอร์	-	9
3	ก้อนหิน	4	1
4	ฟุคเหล็ก,สนับมือ,ไม้ และอื่นๆ	-	1
	รวม	16	20

ที่มา : กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน

ตารางที่ 2 : สรุปผลจากการทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาของ กก.สค. ประจำปี 2539-2540.

ลำดับที่	ผลจากการก่อการทะเลาะวิวาท	จำนวน (คน)	
		2539	2540
1.	เสียชีวิต	5	4
2.	บาดเจ็บสาหัส	4	15
3.	บาดเจ็บ	5	8
4.	บาดเจ็บเล็กน้อยไม่เป็นอันตราย	4	10
	รวม	18	37

ที่มา : กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน

จากสถิติของการก่อเหตุทะเลาะวิวาทในหมู่เยาวชนในสถานศึกษาต่างๆ มีสถิติที่เพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อสถาบันต่างๆ ในสังคม ทำให้ผู้วิจัยให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นของการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่จะพัฒนาเป็นกำลังสำคัญของสังคมในวันข้างหน้า

2.3 สาเหตุของการรบกวนพวกเดียวกัน

นักสังคมวิทยา หลายท่านได้กล่าวถึงสาเหตุของการทะเลาะวิวาท ว่ามาจากหลายสาเหตุด้วยกัน มีทั้งสาเหตุทางด้านจิตวิทยา สาเหตุทางด้านวัฒนธรรม และสาเหตุทางด้านสังคมวิทยา

2.3.1 สาเหตุทางด้านจิตวิทยา

เป็นสาเหตุที่กล่าวถึงความบกพร่องทางจิตใจ โดยถือว่าเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดนั้นเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางจิตใจ จิตแพทย์และนักจิตวิทยาต่างก็กล่าวย่ำว่า สาเหตุของการกระทำผิดที่สำคัญ ได้แก่ ความขัดแย้งทางจิต ความแปรปรวนที่ถูกเก็บกดไว้ และมูลเหตุชักจูงอื่นๆ ดังนั้นการกระทำผิดจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง que แสดงถึงการชดเชยหรือทางออก (สแกนต์ ตามไท, 2523 : 14) มีทฤษฎีทางจิตวิทยาหลายทฤษฎีที่อธิบายการกระทำผิด ดังนี้

2.3.1.1 ความไร้ระเบียบทางสมอง (Mental Disorder) ได้แก่

1) ความบกพร่องทางสมองหรือสภาพปัญญาอ่อน โดยเสนอว่าเด็กและเยาวชนที่มีสภาพปัญญาอ่อนไม่สามารถเข้าใจกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ จึงทำให้ละเมิดกฎหมายอยู่เสมอๆ ดังนั้น เมื่อมีการจับกุมเด็กที่กระทำผิดได้จะต้องมีการวัดสติปัญญา ในระยะหลังๆ มีหลักฐานทางจิตวิทยาจากการศึกษาเร็วๆ นี้แสดงให้เห็นว่า ความด้อยทางสมองมิใช่สาเหตุ หรือปัจจัยที่สำคัญของการกระทำผิด

2) พวกโรคจิต เป็นลักษณะอาการผิดปกติทางจิตอย่างหนึ่งที่มีผู้เสนอว่า เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการกระทำผิดได้ บุคคลที่มีความผิดปกติในลักษณะโรคจิตจะมีอาการหยุดชะงัก คือมีความสูญเสียความสัมพันธ์กับสภาพของความเป็นจริง ซึ่งทำให้เขาไม่มีการดำเนินชีวิตที่น่าพึงพอใจหรือเป็นปกติ เช่นคนส่วนใหญ่ในสังคม ส่งผลให้พฤติกรรมบางอย่างของเขาขัดแย้งกับกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของสังคมได้ พวกโรคจิตบางคนมีอันตรายต่อสังคมมากแต่จากการศึกษาพบว่า มีผู้กระทำผิดเพราะสาเหตุนี้้น้อยมาก คือไม่ถึงร้อยละ 5 ของผู้กระทำผิดทั้งหมด

3) โรคอื่นๆ ที่มีผลจากความไร้ระเบียบทางสมอง เช่น โรคลมบ้าหมู โดยเสนอว่าผลข้างเคียงของลมบ้าหมูอาจนำไปสู่การกระทำผิดได้ โรคบุคลิกภาพผิดปกติเป็นโรคที่ไม่มีคำจำกัดความแน่นอน คนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ พิษสุราเรื้อรัง พวกคิดยาเสพติด ก็อยู่ในข่าย

ของโรคนี้ และโรค **Postencephalitic personality** เป็นโรคที่ได้รับกล่าวถึงเมื่อไม่นานนี้โดยมีเชื้อโรคชนิดหนึ่ง เข้าไปทำให้เกิดความผิดปกติของโครงสร้างระบบประสาทส่วนกลางส่งผลต่อการแปรปรวนของพฤติกรรมของผู้ป่วย เช่น พฤติกรรมการทะเลาะเบาะแว้ง การขโมย การหนีโรงเรียน

2.3.1.2 อธิบายโดยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psycho Analytic) ผู้ที่เสนอความคิดในเรื่องนี้ได้แก่ **Sigmund Freud (1954)** ได้เสนอโครงสร้างทฤษฎีบุคลิกภาพของมนุษย์ไว้ 3 อย่างดังนี้

Id เป็นองค์ประกอบด้านชีววิทยาซึ่งรวมถึงสัญชาตญาณ **Id** ถูกกำหนดโดยความพึงพอใจ หนีไม่ได้ต่อสภาพความอึดอัดของความเครียด ดังนั้น ถ้าร่างกายมีความต้องการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความหิวกระหาย หรือความต้องการทางเพศ **Id** จะตอบสนองเพื่อความพึงพอใจนั้นทันทีโดยไม่คำนึงถึงสิ่งใดๆ

Ego เป็นองค์ประกอบทางด้านจิต เกิดขึ้นเมื่อชีวิตจำเป็นจะต้องติดต่อกับสังคมโลกของความเป็นจริงอย่างเหมาะสม **Ego** เป็นสภาพเป็นตัวกลางที่จะปรับให้เกิดความสมดุลระหว่าง แรงกดดันของ **Id** และแรงกดดันของความเป็นจริงภายนอก เพื่อให้บุคคลเป็นที่ยอมรับทางสังคม **Ego** ถูกชี้นำโดยหลักของความเป็นจริง

Superego เป็นองค์ประกอบด้านมโนธรรมทางสังคมเป็นระบบสุดท้ายของบุคลิกภาพที่เกิดขึ้นเป็นตัวแทนของอุดมคติ **Superego** เกิดขึ้นเมื่อเด็กมีพฤติกรรมไปในทางเดียวกันกับที่สังคมคาดหวังไว้ **Superego** ที่มีวุฒิภาวะจะเรียกร้องให้ **Ego** ค่อยๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสมบูรณ์แบบและควบคุมการกระตุ้นของ **Id** โดยเฉพาะที่เป็นเรื่องของความต้องการทางเพศและความก้าวร้าว องค์ประกอบทั้งสามประการได้แยกออกจากกันแต่จะทำงานร่วมกันตลอดเวลา เช่น **Id** จะหาความพึงพอใจตอบสนองความต้องการ **Superego** จะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและทางสังคมห้ามไว้โดยมีตัว **Ego** เป็นตัวประนีประนอมให้เกิดความสมดุลทางพฤติกรรม

Freud เสนอว่าในช่วงของวัยรุ่นนี้บุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางด้านฮอร์โมนและสภาพทางจิตทำให้เกิดความไม่สมดุลขององค์ประกอบของบุคลิกภาพทั้ง 3 โดยกำเนิดการต่อสู้ระหว่าง **Id** และ **Ego** โดยที่ **Id** อยู่ในสภาพที่เข้มแข็ง ในขณะที่ **Ego** ค่อนข้างอ่อนแอ การต่อสู้ระหว่างความขัดแย้งในช่วงวัยรุ่นนี้สะท้อนออกมาในลักษณะที่ว่า อยากมีอิสระแต่กลัวความโดดเดี่ยว อยากมีความรับผิดชอบแต่ก็มีความกังวลว่าจะไม่สามารถทำได้หรือตัวเองยังด้อยอยู่ และจะมีความทุกข์ทรมานจากความต้องการทางเพศและคับข้องใจกับข้อห้ามทางสังคม

และการควบคุมจากภายในจากการต่อสู้เพื่อความสมดุลของบุคลิกภาพนี้ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่แปลกๆ ไม่นั่นเอง รวมทั้งอาจมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม

2.3.2 สาเหตุทางด้านวัฒนธรรม

ความคิดนี้เชื่อว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเนื่องมาจากสาเหตุการมีแบบแผนการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกันที่แสดงออกมาในรูปของการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะธรรมเนียมปฏิบัติที่ปฏิบัติเฉพาะกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แนวคิดที่อธิบายการกระทำผิดของเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะการทะเลาะวิวาทของเด็กวัยรุ่นที่มีมีการอ้างอิงถึงเสมอๆ มีดังนี้

2.3.2.1 ทฤษฎีของ Thorsten Sellin

Sellin (1930) ได้เสนอทฤษฎีนี้ว่า เมื่อมีการพิจารณาสาเหตุการกระทำผิดจำเป็นต้องวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างบรรทัดฐานที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

ก. ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมปฐมภูมิ ได้แก่ ความขัดแย้งที่เกิดจากการที่วัฒนธรรมสองวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาพบกัน เช่น คนซึ่งอยู่ในประเทศหนึ่งวัฒนธรรมค่านิยมอย่างหนึ่งอพยพไปอยู่ในอีกประเทศหนึ่งและไปทำตามวัฒนธรรมเดิมของตน ในขณะที่วัฒนธรรมนั้นขัดแย้งกับกฎหมายของสังคมใหม่ทำให้บุคคลนั้นกลายเป็นผู้กระทำผิดไป

ข. ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมขั้นทุติยภูมิ Sellin เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแต่ละสังคมก่อให้เกิดความแตกต่างของคนในสังคมนั้นมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนแต่ละกลุ่มในสังคม ถ้าวัฒนธรรมของคนกลุ่มใดไปขัดแย้งกับบรรทัดฐานหลักของสังคม คนในกลุ่มที่ยึดมั่นปฏิบัติตามค่านิยมของตนก็จะกลายเป็นผู้กระทำผิดไปได้ ดังนั้น อาจมองได้ว่าในการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ก่อให้เกิดการแข่งขันกันมากขึ้น วัยรุ่นต้องเข้าโรงเรียนจะกลายเป็นกลุ่มชนย่อยกลุ่มหนึ่ง มีแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่มตนเองมีการสร้างค่านิยมของกลุ่มขึ้นมาสำหรับกลุ่มวัยรุ่น เมื่อทำให้มีลักษณะแปลกแยกไปจากวิถีชีวิตที่ปฏิบัติกันอยู่ของกลุ่มอื่นๆ ในสังคม ผลก็คือเกิดการขัดกันระหว่างวัฒนธรรมรองของวัยรุ่นกับวัฒนธรรมหลักด้วยกรณีตัวอย่าง การยกพวกตีกัน กลุ่มวัยรุ่นมองว่าเป็นการแสดงความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และรักพวกพ้อง แต่สังคมมองเป็นพฤติกรรมของอันธพาล ซึ่งก็เป็นความขัดแย้งทุติยภูมิ ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมของวัยรุ่นก็เป็นความขัดแย้งปฐมภูมิ

2.3.2.2 ทฤษฎีของ Albert Cohen

Cohen (1965 : อ้างถึงใน เสน่ห์ เสถียรพงศ์, 2540 : 12) อธิบายว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ซึ่งมีแบบแผนการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง มีค่านิยม ความเชื่อที่พัฒนาจากกลุ่มของตัวเอง เมื่อเด็กเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ชีวิตตามกรอบของวัฒนธรรมหลัก เด็กมักจะเกิดปัญหาเพราะวัฒนธรรมหลักมักเกิดจากวัฒนธรรมรองของคนชั้นกลางและคนชั้นสูง เพราะฉะนั้นเมื่อเด็กเหล่านี้มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โอกาสที่จะพัฒนาพฤติกรรมที่ขัดกับวัฒนธรรมหลัก ซึ่งเกิดขึ้นได้ง่ายโดยเฉพาะระบบความเชื่อ ค่านิยมซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม Cohen เสนอว่าวัฒนธรรมรองที่วัยรุ่นสร้างขึ้นมานั้นประกอบด้วย

ก. การขโมยเพื่อ “ขอให้ได้ขโมย” โดยเด็กไม่ได้ต้องการหรือจำเป็นต้องใช้ในเรื่องที่ขโมย

ข. ความปรารถนาร้าย คือ รู้สึกสนุกกับการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หรือเมื่อได้ทำทายข้อห้ามต่างๆ

ค. บรรทัดฐานของเด็กที่กระทำผิด จะอยู่คนละขั้วกับบรรทัดฐานของสังคมผู้ใหญ่ ตัวอย่างถึงแม้พวกเขาขโมยเช่นเดียวกับอาชญากรผู้ใหญ่ แต่จะพบว่าของที่พวกเขาขโมยมีหลายชนิดและแปรเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ซึ่งแสดงว่าค่านิยมของเขาแตกต่างไปจากผู้ใหญ่

ง. สนใจแต่ความสนุกสนานเฉพาะหน้า โดยไม่นึกถึงหรือวางแผนสำหรับอนาคต วันๆ รวมกลุ่มคุยเล่นสนุกโดยไม่วางแผนว่าจะทำอะไร

จ. ต้องการปกป้องตนเอง ทนไม่ได้ต่อการถูกบังคับจากภายนอก คนในกลุ่มจะคัดค้านต่อความพยายามของสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ในการควบคุมชีวิตของพวกเขา ส่วนความสัมพันธ์ภายในกลุ่มมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมาก

ในกรณีของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ยกพวกตีกันทุกวันนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen เพราะเด็กเหล่านี้มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม ก็อาจทำให้นักเรียนอาชีวศึกษามีพฤติกรรมที่ขัดกับคนทั่วๆ ไปอันเนื่องมาจากได้รับความเชื่อและค่านิยมจากกลุ่มเพื่อนที่พวกเขาเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมรองที่เกิดจากค่านิยมของกลุ่มนี้ส่งอิทธิพลต่อการที่นักเรียนอาชีวศึกษายกพวกตีกันตามแรงกระตุ้นจากกลุ่มเพื่อน

2.3.3 สาเหตุทางด้านสังคมวิทยา

การอธิบายสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนตามแนวคิดนี้ มักจะเน้นว่าเกิดจากการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม (Socialization Process) แนวคิดที่อธิบายลักษณะนี้ ได้แก่

2.3.3.1 ทฤษฎีการสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory)

โดย Edwin Sutherland

Sutherland (1966) อธิบายว่า พฤติกรรมการกระทำผิดของบุคคลมีกระบวนการที่สำคัญ 9 ลักษณะ คือ

- 1) พฤติกรรมการกระทำผิด หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนทุกประเภทเป็นสิ่งที่ได้รับมาจากการเรียนรู้
- 2) พฤติกรรมการกระทำผิด หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ได้จากการเรียนรู้ เกิดจากการปฏิสังสรรค์ และการติดต่อ
- 3) หลักสำคัญของการเรียนรู้พฤติกรรมการกระทำผิด หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนบุคคลจะเรียนรู้จากการติดต่ออย่างใกล้ชิด เพราะฉะนั้นจึงเรียนรู้จากกลุ่มปฐมภูมิมากกว่ากลุ่มทุติยภูมิ เช่น ในครอบครัว กลุ่มเพื่อนเล่น สรุปได้ว่ารากฐานของการกระทำผิดจะเกิดขึ้นในกลุ่มที่มีความสนิทสนมกัน ภายในทฤษฎีนี้ กลุ่มถือว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อการเกิดพฤติกรรมการกระทำผิด
- 4) การเรียนรู้พฤติกรรมการกระทำผิด รวมถึงการเรียนรู้ทั้งกลวิธีในการประกอบ การกระทำผิด และทิศทางเฉพาะของแรงจูงใจ แรงผลักดัน การให้เหตุผล และทัศนคติของการกระทำผิด
- 5) ทิศทางเฉพาะแรงจูงใจและแรงผลักดัน แสดงออกมาในรูปความเชื่อที่มีต่อ บทบัญญัติของกฎระเบียบหรือไม่มีความเชื่อต่อกฎระเบียบนั้น ในบางสังคมอาจจะพบว่า บุคคลหนึ่งๆ อาจจะอยู่ท่ามกลางบุคคลซึ่งมองกฎระเบียบว่าเป็นสิ่งที่ควรเคารพปฏิบัติตาม แต่บางคนก็ถูกห้อมล้อมด้วยบุคคลที่มองว่ากฎระเบียบน่าจะละเมิด เพราะฉะนั้น ในสังคมใหญ่ๆ จึงมีบุคคลอยู่ 2 ประเภท คือ บุคคลที่อยู่ท่ามกลางพลเมืองดีและบุคคลที่อยู่ท่ามกลางบุคคลที่กระทำผิดกฎระเบียบของสังคม
- 6) การที่บุคคลที่กระทำผิด เพราะได้ยึดถือนิยามส่งเสริมการละเมิดกฎหมายมากว่านิยามต่อต้านการละเมิดกฎหมายนี้เป็นหลักสำคัญของทฤษฎีการสมาคมที่แตกต่างกัน

7) การคลุกคลีกับแบบแผนการละเมิดกฎแปรผันแตกต่างกันในด้าน ความถี่ ระยะเวลา ความก่อนหลัง และเกียรติภูมิของแหล่งที่มา หมายความว่า ถ้าบุคคลมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดหรือบ่อย และอยู่ในช่วงเวลานานๆ โอกาสที่บุคคลจะกระทำผิดไปด้วยมีมากนอกจากนี้ ถ้าบุคคลมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดในช่วงต้นๆของชีวิต พฤติกรรมกระทำผิดนั้นเป็นที่ยกย่องมากน้อยเพียงไรต่อบุคคล และบุคคลมีปฏิกริยาทางอารมณ์สัมพันธ์กับการสมาคมมาก โอกาสที่บุคคลจะยอมรับและปฏิบัติตามแบบแผนที่เกิดขึ้นได้มาก

8) พฤติกรรมที่ละเมิดกฎและพฤติกรรมที่ต่อต้านการละเมิดกฎ มีกระบวนการเรียนรู้เหมือนกลไกการเรียนรู้ทั่วไป แต่แตกต่างกันที่ “เนื้อหา” ความหมายคือ กลไกของกระบวนการเรียนรู้ที่เหมือนกันหมด เช่น การเรียนรู้เป็นคนที่มีความประสิทธิภาพ หรือไม่มีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เป็นผู้กระทำผิด หรือการเรียนรู้เป็นคนดี ทฤษฎีการเรียนรู้จะเหมือนกันแต่ผลที่ตามมาคือ เมื่อบุคคลเรียนรู้กระทำผิดและประเมินว่ามันดีก็จะละเมิดบรรทัดฐาน โดยทั่วไปของสังคม

9) ในขณะที่พฤติกรรม การกระทำผิดเป็นการแสดงออกของความ ต้องการหรือ ค่านิยมทั่วไป แต่พฤติกรรมการกระทำผิดไม่สามารถอธิบายได้จากความต้องการหรือค่านิยมโดยทั่วไป นั้น เพราะพฤติกรรมปกติก็แสดงออกซึ่งความต้องการและค่านิยมอย่างเดียวกัน แต่วิธีการที่จะได้มาตามความต้องการนั้นแตกต่างกัน

ทฤษฎีของ Sutherland ต้องการเสนอว่าสาเหตุสำคัญที่สุดซึ่งทำให้วัยรุ่นกระทำผิดคือ การที่เด็กและเยาวชนนั้นมีการสมาคมกับกลุ่มบุคคลที่กระทำผิด ในขณะที่ผู้ที่ไม่ได้กระทำผิดคือ ผู้ที่มีการสมาคมกับกลุ่มที่ต่อต้านการกระทำผิด

ในกรณีของเด็กวัยรุ่นที่ติกันจึงอาจอนุมานได้ว่า เกิดจากการเรียนรู้ที่ซ้ำซากและสม่ำเสมอจากรุ่นพี่รุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ผ่านกระบวนการสร้างความแข็งแกร่งในหลายรูปแบบ เช่น การรับน้องใหม่ เป็นต้น

3.3.3.2 การกระทำความคิดของวัยรุ่นอันเนื่องมาจากค่านิยมความเชื่อและทัศนคติ

1) ค่านิยม

“ค่านิยม” เป็นผลผลิตทางสังคมวัฒนธรรม โดยผ่านขบวนการเรียนรู้ทางสังคม มนุษย์ในแต่ละสังคมที่ได้เรียนรู้ไปโดยไม่รู้ตัวถึงความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยมของสังคมนั้น ๆ ได้เรียนรู้ เป้าหมายที่พึงปรารถนา และวิถีปฏิบัติที่เหมาะสมที่ถูกกำหนดโดยสังคมนั้น ๆ ที่ได้รับผสมผสานกลมกลืนความเชื่อตามลำดับ “ความเชื่อเกี่ยวกับเป้าหมายและวิถีปฏิบัติที่พึงปรารถนา ของตนและสังคม” เป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้กระบวนการทัศนคติและพฤติกรรม “ทัศนคติ” เป็นที่รวมของความเชื่อต่างที่มีต่อเฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

(1) ความหมายของค่านิยม

มีผู้นิยามไว้ทั้งฝ่ายตะวันตกและของไทยดังนี้

William H. Kilpatrick (1951) ให้นิยามว่า “ค่านิยมหมายถึงความต้องการที่ได้รับการประเมินค่าอย่างรอบคอบและปรากฏว่ามีค่าควรแก่การถือไว้เป็นสมบัติของตน”

William A. Scott (1962) ให้นิยามว่า “ค่านิยมเป็นความคิดรวบยอดของบุคคลซึ่งประเมินผลความดี ความเลว ความคิด ความถูกที่เกิดจากการสังเกต หรือตรึกตรอง”

Phillip H Phenix (1958) ให้นิยามว่า “ค่านิยมคือความชอบ ความสามารถจำแนก ให้ความเห็นความแตกต่างของความชอบกับความไม่ชอบได้โดยการประเมินผล”

สุภาวดี มิตรสมหวัง (2523) กล่าวว่า ค่านิยมหมายถึงสิ่งที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่า เป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ น่ากระทำ น่ายกย่องและเป็นสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องสมควรยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติของตนในสังคม

วราคม ทีสุกะ (ม.ป.ป.) สรุปความหมายว่า “สิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่ามีค่าควรแก่การกระทำ น่ากระทำ หรือเห็นว่าถูกต้อง เช่น เคารพยกย่องผู้มีพระคุณ เคารพผู้สูงอายุ เด็กเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ฯลฯ”

ตาโรช บัวศรี (2524) นิยามว่า “ค่านิยม หมายถึง สภาพหรือการกระทำบางประการที่เราเชื่อหรือนิยามว่าควรยึดมั่นถือมั่นหรือปฏิบัติเพื่อจะได้บรรลุถึงความมุ่งหมายของสังคมหรือตัวเอง”

ก่อน สวัสดิคพาณิชย์ (2519) นิยามว่า “ค่านิยม หมายถึง ความคิด พฤติกรรมและสิ่งที คนในสังคมใดสังคมหนึ่งเห็นว่ามีความค่า จึงยอมรับมาปฏิบัติตามและหวงแหนไว้ระยะหนึ่ง ค่านิยม มักเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย และความคิดเห็นของคนในสังคม

กล่าวโดยสรุป ค่านิยมเป็นเรื่องของความรู้สึกนิยมชมชอบของมนุษย์ที่มีต่อสิ่ง ต่างๆ ทั้งที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นวัตถุและมีใช้วัตถุ เป็นความรู้สึกพอใจ เชื่อถือ หรือนิยมที่จะกระทำ โดยทั่วไป เป็นความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ และพฤติกรรมของบุคคล โดยก่อตัวสะสมอยู่ในตัว บุคคลตั้งแต่แรกเกิด โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ส่งผลต่อความรู้สึก ความเชื่อ การกระทำ จนเกิดเป็นความพอใจ มองเห็นคุณค่า เกิดความปรารถนาจะทำพฤติกรรมนั้นอีก จนกลายเป็นบุคลิกภาพที่ติดตัวของบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคตเมื่อรับการ เปลี่ยนแปลงของสังคม

(2) ลักษณะของค่านิยม

สิ่งที่ถือว่าเป็นค่านิยม พิชญ์ สมพงษ์ (2519) กล่าวว่า จะต้องมีความสมบัติดังนี้

- ก. เป็นสิ่งที่มีพื้นฐานทางความคิดลึกซึ้งกว่าความคิดธรรมดาโดยทั่วไป ความคิด ดังกล่าวต้องมีลักษณะมั่นคงแน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงโดยง่าย
- ข. มีผลบังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม และมีส่วนผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวทาง อารมณ์ของบุคคล กล่าวคือ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ อยากได้ ไม่อยากได้ รู้สึก ว่าดี หรือไม่ดีของคน จนมีผลให้คนเลือกตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามอิทธิพลของค่านิยมของ สังคมที่ตนได้รับ
- ค. ต้องเป็นมาตรการที่จะให้บุคคลตัดสินใจเป็นเป้าหมายที่แท้จริงในการเลือกทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- ง. ค่านิยมต้องมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญต่อวิถีชีวิต ของบุคคลในสังคม มิใช่ เกี่ยวข้องอย่างผิวเผิน

(3) ประเภทของค่านิยม

ส่วนประกอบของค่านิยม นักวิชาการได้แบ่งประเภทของค่านิยมเอาไว้แตกต่างกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

Phenix (1958) กล่าวว่า ค่านิยมจะเกี่ยวข้องกับความสุข ความสามารถแยกแยะ ความชอบอย่างหนึ่ง และต่อต้านอย่างอื่น ๆ วิธีแสดงออกของค่านิยมที่เห็นได้ชัดก็คือ ความสนใจ และความปรารถนาของบุคคล หากจะวัดค่านิยมของบุคคลสิ่งที่ดีก็คือ ความสนใจและความปรารถนาในสิ่งหนึ่ง ซึ่งเขาแบ่งค่านิยมออกเป็น 6 ประเภท คือ

ก. ค่านิยมทางสังคม (Social Values) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้เกิดความรัก ความเข้าใจ และความต้องการทางอารมณ์ของบุคคล

ข. ค่านิยมทางวัตถุ (Material Values) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้ชีวิตร่างกายของคนเราสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป ได้แก่ ปัจจัยสี่ คืออาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า และยารักษาโรค

ค. ค่านิยมทางความจริง (Truth Values) เป็นค่านิยมเกี่ยวกับความจริงซึ่งเป็นค่านิยมที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการความรู้ และนักวิทยาศาสตร์ที่ต้องการค้นหากฎของธรรมชาติ

ง. ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Values) เป็นค่านิยมที่ทำให้เกิดความรับผิดชอบชั่วดี

จ. ค่านิยมทางสุนทรียะ (Aesthetic Values) เป็นความซาบซึ้งในความดีและความงามของสิ่งต่าง ๆ

ฉ. ค่านิยมทางศาสนา (Religious Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวกับความปรารถนา ความสมบูรณ์ของชีวิต รวมทั้งความศรัทธาและการบูชาในทางศาสนาด้วย

ซาโรช บัวศรี (2524) ได้แบ่งค่านิยมเป็น 2 ประเภท คือ

ก. ประเภทพื้นฐาน (Basic Value) ประกอบด้วย ค่านิยม ต่อไปนี้ คือ ศีลธรรม คุณธรรม ธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรม กฎหมาย

ข. ประเภทวิชาชีพ (Professional Values) ประกอบด้วย ค่านิยมต่อไปนี้ คือ อุดมการณ์ในอาชีพของตน เช่น อุดมการณ์ของสมาคมฟาย เด็ลตา แคปปา (Phi Delta Kappa) ก็คือ วินัยในอาชีพของตน มารยาทของวิชาชีพของตน และพระราชบัญญัติเกี่ยวกับอาชีพของตน โดยตรง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526) ได้จัดแบ่งประเภทค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ออกเป็น 3 ประเภทตามระดับความเกี่ยวข้อง คือ

ก. ค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง (Self - oriented Values) ได้แก่ ค่านิยมการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบต่อค่านิยมการประหยัดและอดออม

ข. ค่านิยมเกี่ยวกับสังคม (Society - oriented Values) ได้แก่ ค่านิยมการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย กับค่านิยมการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา

ค. ค่านิยมเกี่ยวกับชาติ (Nation - oriented Values) ได้แก่ ค่านิยมความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ตามปัจจัยที่ส่งผลถึงความมั่นคงของชาติ

จากการแบ่งประเภทของค่านิยม จะเห็นว่า เนื้อหาของค่านิยม มีลักษณะคล้ายกัน ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลจะยึดอะไรเป็นเกณฑ์ในการแบ่งหรือ ในการให้ความสำคัญในเรื่องใด นอกจากนี้ยังจำแนกลักษณะค่านิยมตามกลุ่มคน โดยพิจารณาจำแนกค่านิยมเป็นระดับ บุคคล กลุ่ม สังคม หรือค่านิยมที่มีลักษณะถาวร เปลี่ยนแปลง หรือค่านิยมที่มีความสำคัญมาก - น้อย

(4) หน้าที่ของค่านิยม

สุนทรีย์ โฉมิน และสนิท สมัครการ (2522) กล่าวถึง หน้าที่ของค่านิยมไว้ดังนี้

ก. ค่านิยมสูง (Lead) หรือให้แสดงจุดยืนของบุคคลในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับสังคม ออกมาอย่างชัดเจน

ข. ค่านิยมเป็นตัวช่วยกำหนด (Predispose) ให้บุคคลนิยมอุดมการณ์ทางการเมืองบางอุดมการณ์มากกว่าอุดมการณ์อื่น

ค. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ช่วยนำ (Guide) การกระทำให้บุคคลประพฤติและแสดงตัวต่อผู้อื่นที่ประพฤติเป็นปกติอยู่ทุกวัน

ง. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ใช้ในการประเมิน (Evaluate) ตัดสินการขึ้นชмыกย่อง การตำหนิ ตีเตียนตัวเองและการกระทำของผู้อื่น

จ. ค่านิยมเป็นจุดกลางของการศึกษา กระบวนการเปรียบเทียบกับผู้อื่น

ฉ. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ถูกใช้ในการชักชวน (Persuade) หรือสร้างประสิทธิผลต่อคนอื่น

ช. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ถูกใช้เป็นฐาน (Base) สำหรับกระบวนการให้เหตุผลต่อความนึกคิดและการกระทำของตน

เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ (2537) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของค่านิยมว่าค่านิยมทำหน้าที่เป็นทั้งมาตรฐาน ควบคุมและกำหนดเป้าหมาย แนวทางของพฤติกรรมและเป็นแกนกลางอันมั่นคงถาวรในการเสริมสร้างแรงจูงใจ เจตคติ ความสนใจ และความตั้งใจที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่ สอดคล้องกับค่านิยม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ของค่านิยมว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากว่า ค่านิยมที่มนุษย์มีอยู่นั้น ทำหน้าที่มากมายหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ที่สำคัญ คือ

ก. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของบุคคล กล่าวคือ ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรมของเราว่า บุคคลควรจะทำหรือไม่ ควรจะทำอะไร ค่านิยมจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และค่านิยมจะทำหน้าที่ประเมินการปฏิบัติกรต่างๆ ทั้งของตัวบุคคลเองและของผู้อื่น

ข. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนในการตัดสินใจและการแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ ในบางกรณีบุคคลต้องเจอกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน ทำให้เขาต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด กับความเป็นตัวของตัวเอง หรือรักษาความเป็นอิสระของตัวเอง การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแต่ยากจน กับการปฏิบัติงานในทางที่ไม่สุจริต แต่ทำให้ร่ำรวย บุคคลจะเลือกเดินทางไหนนั้นค่านิยมหรือระบบค่านิยมมีอยู่จะช่วยกำหนดทางเลือกให้เขา

ค. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจ หรือผลักดันของบุคคล เช่น บุคคลที่มีความนิยมชมชอบในการมีอายุยาวนาน หรือสุขภาพดี ก็จะมีแรงผลักดันให้พยายามออกกำลังกายอยู่เสมอ ตลอดจนมีความรอบคอบในการบริโภคอาหาร บุคคลที่มีความนิยมเกี่ยวกับวัตถุนิยมสูง ก็จะมีความขยันขันแข็ง และเพียรพยายามในการทำงานเพื่อให้ได้มาทำงาน เพื่อเงินทองและสิ่งของที่พึงปรารถนา

ค่านิยมจะทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ หรือมาตรฐาน ในการแสดงออกของพฤติกรรม ช่วยตัดสินใจในกรณีที่บุคคลได้พบกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน และต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง และค่านิยมยังช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจความสนใจ และความตั้งใจที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ตัวเองยึด

สุภาวดี มิตรสมหวัง (2523) กล่าวว่า ในการที่จะทราบว่าคุณคนใดในสังคมมี “ค่านิยม” อะไรนั้นเราอาจจะสังเกตได้จาก

ก. สังเกตจากสิ่งที่บุคคลได้เลือกในชีวิตประจำวัน ว่า คนนั้นคนนี้ได้เลือกทำอะไรอย่างไร เช่น คนชอบแต่งตัว ชอบซื้อของ ชอบทานอาหารราคาแพง ใช้จ่ายที่มาจากต่างประเทศเป็นประจำ ทำให้เราพอจะอนุมานได้ว่า ค่านิยมของคนๆ นั้น เป็นไปในทางรักความสวยงามและชอบความฟุ้งเฟ้อ

ข. สัมผัสจากทิศทางของความสนใจของบุคคล คนเรายังมีความสนใจเรื่องหนึ่งๆ แตกต่างกันไป บางคนสนใจการศึกษา บางคนสนใจการประกวดขำอ่อน บางคนสนใจการเกษตร ฯลฯ ลักษณะความสนใจย่อมมีส่วนแสดงให้เห็นถึงค่านิยมของคนได้

ค. สัมผัสจากการคิด การเขียน ซึ่งมักจะแสดงออกถึงหลักการ ความคิด ความฝัน อุดมการณ์ และระสนิยมของคนได้ ทำให้รู้ว่าคนๆ นี้ มีลักษณะเป็นคนอย่างไร ชอบอะไร เป็นต้น

ง. สัมผัสจากการแสดงออกทางพฤติกรรมเป็นกิริยา ท่าทางและคำพูด ที่ใช้ในการสนทนา พฤติกรรมของคนแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน และพฤติกรรมของคนแต่ละกลุ่มไม่เหมือนกัน เช่น คนในเมืองมีวิธีการแต่งกาย วิธีการพูด แตกต่างไปจากคนในชนบท ด้วย เป็นต้น

(5) กระบวนการเกิดค่านิยม

กระบวนการเกิดค่านิยม ต้องพิจารณา 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ว่าด้วยระบบค่านิยมและ โครงสร้างของค่านิยม

1) ระบบค่านิยม

Robin Williams (1964) กล่าวไว้ในเรื่องกลุ่มค่านิยม (Clusters of Values) ว่า พฤติกรรมของมนุษย์นั้น ไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพียงค่านิยมเดียว แต่จะเกิดขึ้นจากหลายๆ ค่านิยมในคราวเดียวกัน โดยหลายค่านิยมมีความต่อเนื่องกัน ถูกลำดับความสำคัญเป็นระบบ ในทัศนะของระบบจะทำให้เห็นโครงสร้างของหน้าที่ คือ

ก. ค่านิยมที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งเป็นแกนกลางซึ่งนำการเกิดพฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติต่างๆ เป็นค่านิยมชั้นนำ ซึ่งเป็นจุดยืน เป็นค่านิยมที่ช่วยเป็นตัวกำหนด ทำให้เกิดบรรทัดฐานประพฤติปฏิบัติ เป็นค่านิยมที่ใช้ประเมิน ช่วยในการตัดสินใจเป็นค่านิยมเพื่อการเปรียบเทียบซึ่ง บ่งชี้ความสามารถ และระดับจริยธรรม ซึ่งช่วยจูงใจโน้มน้าวให้เกิดทัศนคติและเป็นค่านิยมพื้นฐานที่ช่วยให้พิจารณาเหตุผล

ข. ค่านิยมที่เป็นระบบในลักษณะแผนการตัดสินใจ และขจัดความขัดแย้งในสถานการณ์ต่างๆ กัน อาจมีแรงกระทำเพื่อกระตุ้นหลายค่านิยม จึงอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งในระหว่างค่านิยม เช่น ความรักกับความแค้น ความเป็นตัวของตัวเองกับความอ่อนน้อม ความสุภาพกับความจริงใจ

ค. ค่านิยมที่มีพลังใจเป็นองค์ประกอบ เพื่อให้มนุษย์กำหนดเป้าหมายเฉพาะหน้าโดยถูกใจว่าเป็นวิถีทางปฏิบัติที่ดีที่สุด บางครั้งมีกรณีเร่งด่วน มีกาลเทศะ หรือเหตุการณ์บังคับ อาจไม่มีทางเลือกเป็นอย่างอื่นได้

ง. ค่านิยมที่ถูกจัดลำดับตามความต้องการ ซึ่งอาจมีการกระทำก่อนหน้าหลัง ความต้องการต่ำสุด สูงสุด ทำให้มีการแจกแจงส่วนย่อยของค่านิยม ตามทฤษฎีความต้องการของ A.H. Maslow (1970) ได้จัดลำดับชั้นของแรงจูงใจไว้

2) โครงสร้างพื้นฐานการเกิดค่านิยม

โครงสร้างพื้นฐานการเกิดค่านิยมได้นำ โครงสร้างทางพุทธปรัชญา มาแสดง ลักษณะการเกิดค่านิยม คือ หลักปฏิจางสมุปบาท แสดงในรูปกฎธรรมชาติอันเป็นหลักความจริงที่มี โดยธรรมดา

ก. หลักทั่วไปที่แสดงความเกิด เช่น เพราะเมื่อสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี , เพราะสิ่งนี้เกิดสิ่งนี้จึงเกิด

ข. หลักแจกแจงหัวข้อหรือหลักประยุกต์ เช่น เพราะอวิชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี , เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี ฯลฯ

ถ้าพิจารณาระบบย่อย คร.สาโรจน์ บัวศรี มองอุปาทาน คือตัวค่านิยม และภพ คือตัวทัศนคติ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์ 2 ภาวะ คือ ภาวะทางกาย และภาวะทางจิตใจ

ศาสตราจารย์ สุนน อมรวิวัฒน์ ได้รับฉันทานุมัติ ให้เป็นผู้พินิจบทนิพนธ์ เรื่อง “ค่านิยม” ของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี มีทรรศนะว่า กระบวนการเกิดค่านิยมโดยใช้วงจร ปฏิจางสมุปบาท กระบวนการเกิดค่านิยมน่าจะเริ่มมาจาก สหายคณะ โดย

สหายคณะตามลำดับมาถึง → ผัสสะ → เวทนา → ตัณหา → อุปาทาน → ภพ
→ ชาติ

สหายคณะ เป็นทางเชื่อมรับรู้อารมณ์จากสิ่งเร้า จิตเป็นประธาน เวทนาเป็นเจตสิก ซึ่งจะต้องเกิดร่วมกับจิต เวทนาอาจมีกุศลเจตสิก หรืออาจมีอกุศลเจตสิกเกิดร่วม เวทนาเป็นความรู้สึกมีระดับสูง-ต่ำ ตัณหาเป็นความอยาก ระดับตัณหาเป็นไปตามระดับสูงต่ำของเวทนา อุปาทานการยึด

ค่านิยมจะเป็นไปตามระดับคัมภีร์ที่เพิ่มลด ความรู้สึก (เวทนา) ถ้าประทับใจมากย่อมชอบมาก ถ้าประทับใจน้อยย่อมชอบน้อย (เวทนาที่มีระดับ จึงนำเป็นตัวทัศนคติ ที่กระตุ้นค่านิยม)

(6) ทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยม

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยมที่มีการศึกษากันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน และสรุปไว้ 7 ทฤษฎี คือ

1) ทฤษฎีการให้ค่านิยมของ John Dewey (1939) เรื่อง **Theory of Valuation** ให้แนวคิดว่า

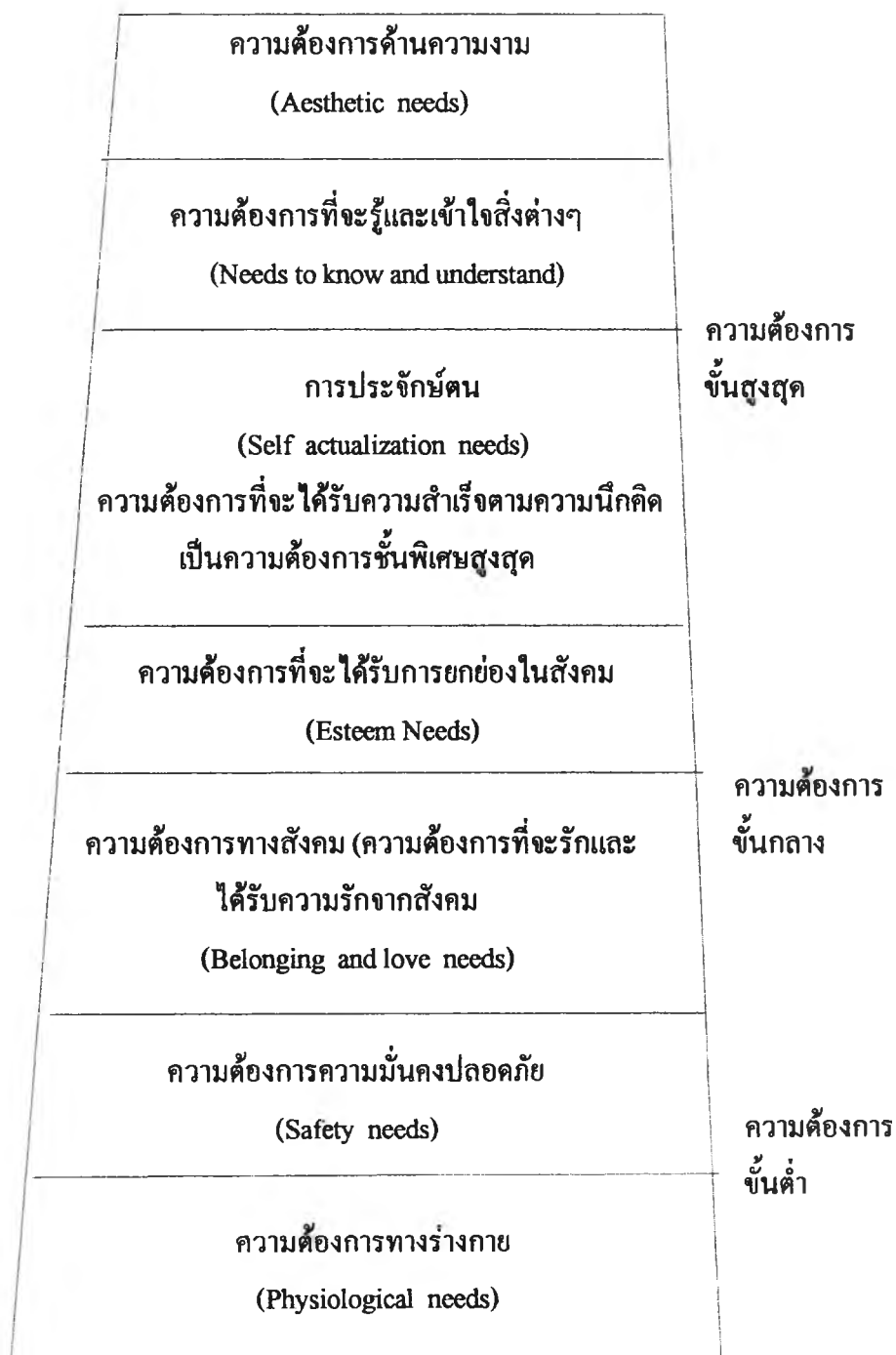
ก. ค่านิยมเกิดจากความปรารถนาของบุคคลที่จะปรับตัวให้เข้ากับความเป็นและความต้องการในสภาพชีวิต โดยคำนึงถึงคุณค่าที่ตอบสนองความต้องการ ได้อย่างเหมาะสม กับประโยชน์ใช้สอยตามสถานการณ์

ข. ค่านิยมที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้น โดยสร้างเป้าหมายความหวังถึงสิ่งที่ “นิยม”

ค. ค่านิยม สามารถศึกษาทำความเข้าใจได้โดยการวิเคราะห์ ถึงความต้องการบุคคล การคาดคะเนความพึงพอใจและการประเมิน

2) ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theory) ของ C.G. Show (1924) และ A.H. Maslow (1970) เน้นธรรมชาติของมนุษย์ว่า เป็นผู้มุ่งมาดปรารถนาไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งตลอดเวลาโดยไม่ยอมหยุดนิ่งหรือจ้านต่อสภาพเดิม แต่จะมุ่งแสวงหาสภาพที่ดีกว่าสมบูรณ์กว่า ซึ่งมีความหมายมิใช่เพียงเพื่ออยู่รอด แต่เพื่อความสมบูรณ์ที่สุดของชีวิต ทำให้เกิดการให้คุณค่าในสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลที่แตกต่างกัน ทั้งในระดับที่ต้องการตอบสนองและคุณค่าที่ให้กับสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการได้ ส่วนมาสโลว์ได้เน้นให้เห็น ลำดับขั้นตอนต่อเนื่องจากความต้องการพื้นฐาน ไปสู่ความต้องการสูงสุดอย่างน้อยมีลำดับต่อเนื่อง 7 ขั้นตามแผนภูมิ

ลำดับชั้นความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์

ที่มา : A.H. Maslow. Motivation and Personality. 1970 (pp. 35 - 58)

3) ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (Person Environment Fit Theory) เป็นทฤษฎีผสมผสานขึ้นจากแนวคิดของ N. T. Feather (1975) จากทฤษฎีการเรียนรู้ของ Hebb (1949) และ Hunt (1971) ทฤษฎีโครงสร้างทางปรัชญาของ Bruner (1973) และ Piaget (1966) ทฤษฎีทางสังคมของ Festinger (1957) Heider (1958) and Kelley (1971) by Feather

ก. มนุษย์มีความสามารถรับข้อมูลต่างๆ อยู่ตลอดเวลาและจัดระเบียบข้อมูลอย่างมีระบบเป็นโครงสร้างทางความคิด สามารถเข้าใจ รับรู้ ตอบสนอง ตีความหมาย และประเมินค่าได้อย่างสม่ำเสมอและคงที่แน่นอน

ข. มนุษย์ประพฤติปฏิบัติ โดยอาศัยข้อมูลที่พึงพอใจ ตามความต้องการและความมุ่งหวังเป็นเกณฑ์มาตรฐานการกระทำอย่างมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างสม่ำเสมอ

ค. มนุษย์รู้จักแก้ปัญหาในประสบการณ์หรือสภาพการณ์ใหม่ๆ ซึ่งแม้ไม่สอดคล้องกับระบบเดิมและสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบเดิมให้เข้ากับสภาพใหม่มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ง. มนุษย์แสดงออกซึ่งค่านิยมทั้งในสภาพคงที่และสภาพเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสภาพแวดล้อมของตน

จ. ค่าคงที่และความแปรผันของค่านิยมมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ศึกษาแนวคิดและแนวทางในการดำเนินการ รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล

4) ทฤษฎีความคาดหวัง - ค่านิยม (Expectancy - Value - Theory) ตามแนวคิดของ K. Lewin (1935) ซึ่งอธิบายหรือทำนายพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยข้อมูลและสภาพแวดล้อม ทฤษฎีนี้เห็นว่า พฤติกรรมเป็นผลมาจากตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีของ Lewin เป็นแนวทางการศึกษาของนักจิตวิทยาหลายท่าน เช่น Tolman (1932) Edwards (1954) Alkinsos (1964) Fishbein เกี่ยวกับแนวโน้ม การกระทำของบุคคล ขึ้นกับแรงจูงใจไม่สำคัญ ระดับความคาดหวัง คุณค่า และสิ่งด้อยใจ

5) ทฤษฎีลักษณะนิยมนิยามว่าด้วยชนิดของคน (Types of Man) (1928) ของ E. Spranger ซึ่งอธิบายว่า ลักษณะค่านิยมของมนุษย์ 6 ประการ คือ ค่านิยมทางทฤษฎีหรือวิชาการ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางสุนทรียภาพ ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมทางการเมือง และค่านิยมทางศาสนา ทฤษฎีของ Spranger ได้รับความสนใจศึกษาค้นคว้าต่อมาจากการคิดค้นเครื่องมือวัดค่านิยม โดย Allport Vernon & Lindzey (1951)

6) ทฤษฎีค่านิยมว่าด้วยวิถีปฏิบัติ และเป้าหมาย ของ M. Rokeach (1968, 1973) เป็น ทฤษฎีที่สนับสนุนให้ค่านิยมเป็นตัวแปรหลัก หรือเป็นแกนกลาง ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่นๆ เช่น แรงจูงใจ ทศนคติ ความสนใจ ฯลฯ ซึ่งทฤษฎีนี้สามารถประยุกต์ใช้ในศาสตร์ทุกสาขาวิชา Rokeach ได้จำแนกระบบค่านิยม ออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่เป็นวิธีการ เรียกว่า ค่านิยมวิถีปฏิบัติ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความรัก ความนับถือเคารพ และประเภทที่เป็นเป้าหมาย เรียกว่า ค่านิยมคาดหวัง เช่น ความสวยงาม ความสะอาด ฯลฯ

7) ทฤษฎีค่านิยมว่าด้วยสภาพ กับการกระทำ และสิ่งตรงข้ามกันที่เป็นคู่กับของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี (2524) ซึ่งอธิบายค่านิยมตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา สภาพบางประการ เช่น สภาพการอ่านหนังสือไม่ออกเป็นสภาพที่เราไม่นิยมและไม่พึงประสงค์ แต่สภาพการอ่านออกเขียนได้เป็นสภาพที่นิยม สภาพที่นิยมประการหลัง เรียกว่า ค่านิยม

สภาพและการกระทำนั้นส่งผลต่างๆ กัน การพิจารณาว่าจะเป็นค่านิยมหรือไม่ จะต้องพิจารณาความสมบูรณ์ที่เกิดขึ้นจากผลต่อเนื่องในการเกิดค่านิยม

การกระทำบางประการ เช่น การตระหนี่ นับเป็นการกระทำที่น่ารังเกียจ แต่การให้ทาน เสียสละ เป็นการกระทำที่สังคมนิยมยกย่อง การกระทำบางประการหลังนี้ คือค่านิยม

สิ่งตรงข้ามที่เป็นคู่ เช่น สภาพทางบวกกับสภาพทางลบ กุศลมูลกับอกุศลมูล การสุจริต เมตตาปราณี กับการทุจริตและเบียดเบียน ความคิดความชั่ว สภาพในทางบวกเป็นสภาพหรือการกระทำ ที่มีคุณค่าทำให้เกิดความเชื่อ ว่านี่ คือ ค่านิยม

ทฤษฎีว่าด้วย “คุณค่าแท้คุณค่าเทียม” ของพระราชวรมุนี (2526) เป็นทฤษฎีการคิดที่มีลักษณะเป็นคู่ ทฤษฎีนี้ให้แนวคิดและวิธีคิดแบบสัจกัต หรือบรรเทาปัญหา ใ้หมากในชีวิตประจำวัน

คุณค่าแท้ หมายถึง ประโยชน์ของสิ่งของทั้งหลายในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรงที่มนุษย์นำมาแก้ปัญหาตนเองเพื่อความดีความงามอยู่ด้วยดีของชีวิต เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและผู้อื่น โดยอาศัยปัญญาเป็นเครื่องดีค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าสนองปัญญา เช่น คุณค่าของอาหาร

คุณค่าเทียม หมายถึง ประโยชน์ของสิ่งของทั้งหลายที่มนุษย์พอกให้แก่สิ่งนั้นๆ เพื่อปรนเปรอการเสพเสวยเวทนา หรือเสริมราคา เสริมขยายความมั่นคงยิ่งใหญ่ของตัวตนที่ยึดไว้ คุณค่านี้อาศัยค้นหาเป็นเครื่องดีค่าหรือวัดค่า จะเรียกว่าคุณค่าสนองตัณหา เช่น มีรถยนต์เพื่อความโก้ มีหน้าตาแทนที่จะมีเพื่อประโยชน์ใช้สอย ให้ความสะดวก รวดเร็ว

(7) เครื่องบ่งชี้ค่านิยม

ระบบค่านิยมนั้นมีโครงสร้างสัมพันธ์กับแนวคิดหลายประเภท ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต่อเนื่องกับค่านิยม หรือเป็นเครื่องบ่งชี้ค่านิยม ได้แก่

ก. ความมุ่งหมาย (Purposes) มีหลายระดับ ระดับสูงสุดหรือระดับปรัชญา ได้แก่ ปณิธาน รองลงมาคือระดับแผนงาน ได้แก่ นโยบายและเป้าหมายประสงค์ จนกระทั่งถึงภาคปฏิบัติ คือ จุดหมายและจุดประสงค์ ซึ่งล้วนเป็นทางของการดำเนินชีวิต

ข. ทักษะคติ (Attitude) เป็นความโน้มเอียงหรือความเชื่อหลายๆ อย่างที่มีต่อสิ่งใด โดยเฉพาะซึ่งต่างกับค่านิยมที่เป็นความเชื่อเฉพาะอย่าง ทักษะคติ ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของความ ต้องการ ความปรารถนา อุดมคติ วัฒนธรรม โอกาส และประสบการณ์

ค. ความรู้สึก (Feeling) ที่มนุษย์แสดงออก อาจจะแสดงออกโดยไตร่ตรองหรือไม่ ก็ตาม ยังไม่ถือว่าเป็นค่านิยม

ง. ความเชื่อ (Beliefs) คือ สภาพจิตใจที่ถูกโน้มน้าวให้คล้อยตามซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับค่านิยมอย่างยิ่ง เป็นพื้นฐานเบื้องต้นของค่านิยม

จ. ศรัทธา (Faith) ได้แก่ ความเชื่อที่หนักแน่น ที่เกิดจากสภาพจิตใจที่แสดงความ รักดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ ค่านิยมอย่างหนึ่งซึ่งเรามักจะได้ยินเป็นภาษาพูดว่า “ความเลื่อมใส”

ฉ. ความฝังใจ (Conviction) เป็นลักษณะความเชื่อที่มั่นคงแน่นแฟ้น ซึ่งเกิดจากความเชื่อที่ตามกัน รับความเชื่อนั้นโดยทันที การจดจำสิ่งเหตุเฉพาะสิ่งหรือเหตุการณ์มาเสริมความเชื่อเดิมให้มากขึ้น และความศรัทธา ที่เกิดจากการชักจูงชี้้นำให้เกิดความเชื่อนั้นๆ

ช. อุดมการณ์ (Ideology) เป็นระบบความเชื่อที่พัฒนาไปเป็นวิถีการดำเนินชีวิตซึ่งมีโครงสร้างกว้างขวางกว่าค่านิยม

ฉ. กิจกรรม (Activities) การแสดงออกต่างๆ แม้ว่าบางครั้งจะไม่ตรงกับความมุ่งหมายของบุคคลนั้นก็ เป็นเครื่องชี้บ่งค่านิยมได้ในบางกรณี

ญ. ความคิดรวบยอด (Concept) คือ กระบวนการทางความคิดที่บุคคลรับรู้เรื่องราวที่มีลักษณะร่วมที่อยู่ในวัตถุหรือเหตุการณ์ และมีลักษณะร่วมกับปรากฏการณ์รายย่อยอยู่ในวัตถุหรือเหตุการณ์อื่นๆซึ่งนำไปสู่หลักการสรุป และทำให้เกิดการคิดค้น ทฤษฎีกฎเกณฑ์ต่างๆ ในที่สุดความคิดรวบยอดจึงเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดค่านิยม นั่นเอง

ฎ. ความสำนึก (Consciousness) คือ พฤติกรรมทางจิตของคนที่สามารถศึกษาทบทวนการกระทำของตนเอง สามารถวิเคราะห์ความคิด และการกระทำของตนเองหรือประจักษ์ตน

เองได้ พฤติกรรมทางจิตดังกล่าว เป็นเครื่องบ่งชี้ และสร้างสรรค์ค่านิยมที่สำคัญยิ่ง มักจะได้ยินคำว่า “จิตสำนึก” ตรงกับคำว่า “Conscience” อยู่ในกระบวนการบริหารและการปรับตัวเปลี่ยนค่านิยม ในสังคมมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฎ. ความบันดาลใจ (Aspiration) เป็นสภาพทางจิตของคน ซึ่งแสดงความปรารถนา จะทำอะไรให้สำเร็จดังประสงค์ ซึ่งบางครั้งจะได้ยินคำว่า “แรงปรารถนา” เพื่อสัมฤทธิ์ผลในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ภาวะเช่นนี้จะเกิดอยู่ในระยะหนึ่งซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ค่านิยมของบุคคลเช่นกัน

(8) ค่านิยมที่สำคัญของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มจะมีบทบาททางสังคมมากขึ้น เริ่มมีการปรับตัวทางสังคม การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น การยอมรับสิ่งที่ตัวเองคิดว่าดีงามและสัดดีสิ่งที่เห็นว่าไม่ดี อาจจะกล่าวได้ว่า ความคิดเห็น ความรู้สึกและความประพฤติของวัยรุ่นเป็นการแสดงออกถึงค่านิยมทางสังคมของชาติได้

ปัญหาการปรับตัวของวัยรุ่นแต่เดิมนั้นมีน้อย เพราะวัยรุ่นส่วนมากต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ถือว่าพ่อแม่เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ เรียกได้ว่าค่านิยมของวัยรุ่นสมัยนั้นก็คือนิยมของพ่อแม่นั่นเอง

แต่ในปัจจุบัน การรับวัฒนธรรมชาติอื่นเข้ามาใช้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตก ที่มีอิทธิพลมาก และการที่เด็กหญิงชายมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน มีอิสระเสรีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้ลักษณะค่านิยมของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไป พ่อแม่ไม่มีอิทธิพลเหนือลูกเหมือนก่อน เด็กวัยรุ่นโดยเฉพาะเด็กผู้ชายจะมีค่านิยมทางการเมืองสูงมาก มีความคิดเห็นและอารมณ์รุนแรง คิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ ย่อมมีสิทธิในการที่จะออกความคิดเห็นต่างๆ หรือมีส่วนในการปกครองประเทศ มีความอยากรู้อยากเห็น ดังจะเห็นได้จากหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีการเดินขบวนหรือกระทำการต่างๆ ที่เป็นการประท้วงรัฐบาล

ในเรื่องการใช้จ่าย เด็กวัยนี้ต้องการที่จะมีอิสระด้านเศรษฐกิจของตนเอง เขาต้องการที่จะกะงบประมาณใช้เอง อยากรู้อะไรพิเศษสำหรับพักผ่อนเที่ยวเตร่กับเพื่อน มีงานพิเศษทำเพื่อหารายได้ส่วนตัว รู้จักการประหยัด การเก็บออกเงินแยกใช้เป็นสัดส่วน

ค่านิยมทางการเรียน คือ การที่เด็กเห็นคุณค่าการเรียนรู้ ต้องการเรียนให้มีความรู้มาก ๆ และเรียนชั้นสูง ๆ ขึ้นไป เด็กวัยนี้กำลังอยู่ในวัยที่อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อะไรต่าง ๆ ด้วยตัวเองเพื่อขจัดความสงสัยจึงพยายามวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง

ทางด้านสังคมและการคบเพื่อน เนื่องจากเด็กมีอิสระมากขึ้น ในวันนี้จึงเห็นว่าเพื่อนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับเขา บางคนถึงขั้นขัดแย้งกับผู้ใหญ่เพราะจะตามเพื่อน เด็กเลือกที่จะคบเพื่อนที่มีนิสัยคล้ายกับตัวเอง หรือเพื่อนที่มีบุคลิกลักษณะ หน้าตา ทำทางเหมือนกับคนที่ตนชอบ นอกจากนี้ยังต้องการเข้าสังคมที่แสดงให้เห็นว่า ตนเองก็เป็นผู้ใหญ่ มีความสามารถในการสมาคม มารยาทสังคม และต้องการมีส่วนร่วมในงานต่าง ๆ แสดงว่าการสังคมก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตเด็กวัยรุ่น

ทางด้านศีลธรรมและความประพฤติ พ่อแม่แทบทุกรายมักฉงนสนเท่ห์ต่อกริยาวาจาตลอดจนความประพฤติของลูกหนุ่มสาววัยรุ่น รวมทั้งการแต่งกายแปลก ๆ หรือเป็นเพราะอารมณ์ของลูกกำลังพลุ่งพล่านหาทางผ่อนคลาย แต่ในความเป็นจริงแล้วสภาพเหล่านี้จัดเป็นสังขารธรรมดา เป็นค่านิยมทางสังคมของวัยรุ่นโดยทั่วไป ไม่ผิดร้ายแรงหรือเสียหายแต่อย่างใด

(9) ค่านิยมที่สำคัญของวัยรุ่นในสถาบันอาชีวศึกษา

นักเรียนอาชีวศึกษา ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วงของวัยรุ่นความคิด ความรู้สึก หรือค่านิยมต่าง ๆ ของวัยรุ่นในสถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มักจะมีพฤติกรรมแสดงออกเช่นเดียวกันกับวัยรุ่นทั่วไป แต่เนื่องจากสถาบันอาชีวศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ความรู้ทางด้านวิชาชีพเป็นหลักซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีสติปัญญาสู้กับวัยรุ่นที่ศึกษาอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยไม่ได้ ประกอบกับสภาพแวดล้อมภายในสถาบันอาชีวศึกษาบางแห่งที่ให้การศึกษากับช่างยนต์ ช่างก่อสร้างหรือช่างไฟฟ้าที่จะมีนักเรียนชายเข้าศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีการปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้องขึ้นมา ซึ่งค่านิยมที่สำคัญของวัยรุ่นในสถาบันอาชีวศึกษา อาจกล่าวแยกเป็นข้อ ๆ ดังนี้

ก. ค่านิยมรักเพื่อนพ้อง ความรักความผูกพันที่เกิดจากการที่นักเรียนอาชีวศึกษามีเวลาอยู่ด้วยกันมาก ๆ เรียนด้วยกันประกอบกิจกรรมเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้เกิดความรู้สึกรักและผูกพันต่อกัน พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือต่อกันเมื่อเพื่อนเดือดร้อน รวมถึงการให้

ความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง รุ่นน้องจะเคารพเชื่อฟังรุ่นพี่ ส่วนรุ่นพี่ก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือรุ่นน้อง

ข. ค่านิยมรักความเป็นอิสระ การที่เด็กวัยรุ่น ซึ่งเริ่มคิดที่จะพึ่งพาตนเองชอบแสดงความคิดเห็น ถือว่าตัวเองมีอิสระในความคิด กระทำสิ่งต่างๆ ตามลำพังด้วยตนเอง ไม่ชอบที่จะให้บิดามารดายุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวมากนัก ไม่มาบังคับเข้มงวดเกินไป บางครั้งอาจคิดต่อต้านผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังเป็นวัยที่อยากลองดี ชอบการก้าวร้าว ได้เสียง การขัดขวางต่างๆ อาจก่อให้เกิดความไม่พอใจต่อวัยรุ่นได้

ค. ค่านิยมการแสดงออกอย่างเปิดเผย การแสดงออกของเด็กวัยรุ่นที่มีความกล้าที่จะแสดงออกทั้งพฤติกรรมและความคิด ชอบลองดี หรือแสดงว่าไม่กลัวใคร จึงมักชอบที่จะแสดงออกเพื่อเรียกร้องความสนใจจากคนอื่น ชอบแสดงปมเด่นของตนเองในสังคม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งที่สังคมยอมรับ โดยจะแสดงออกตามความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองอย่างตรงไปตรงมา

ง. ค่านิยมความรุนแรง พฤติกรรมอันสืบเนื่องมาจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านในร่างกาย ย่อมทำให้วัยรุ่นเกิดความไม่สบายใจไปด้วย ทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายสังเกตได้จากการแสดงออกของอารมณ์ ประเดี้ยวโกรธ ประเดี้ยวรัก ประเดี้ยวพอใจ ไม่พอใจ โดยเฉพาะกับเด็กที่ได้รับเห็นเหตุการณ์รุนแรงในชีวิต ทำให้วัยรุ่นฝังใจอยู่ การแสดงออกจึงออกมาในรูปของการใช้ความรุนแรง

จ. ค่านิยมไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน พฤติกรรมที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมเกี่ยวกับแหล่งอบายมุขที่มีอยู่มากมาย ที่ดึงดูดความสนใจของวัยรุ่น ประกอบกับการคบหาเพื่อนที่เกเรทำให้นักเรียนอาชีวะไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนมากนัก โดยเห็นว่าการศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งไม่สำคัญเท่ากับการมีเพื่อนที่จริงใจ อาจมีการหนีเรียนเพื่อไปทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกับกลุ่มเพื่อน

ฉ. ค่านิยมรักสถาบัน พฤติกรรมทั่วไปของวัยรุ่นที่ต้องการเพื่อน ต้องการพวกพ้อง ประกอบความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณและสถาบันการศึกษาที่ปลูกฝังกันต่อๆ มา เมื่อมีศูนย์รวมใจ เช่น อยู่ในสถาบันเดียวกัน จึงทำให้เกิดความรักหวงแหนต่อสถาบัน

จากรูปแบบของค่านิยมของนักเรียนอาชีวศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จะแสดงให้เห็นได้ว่าการที่นักเรียนอาชีวศึกษาจะยกพวกตีกันนั้นเพราะนักเรียนอาชีวศึกษาเหล่านี้ได้รับการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องของการรักสถาบัน การรักพวกพ้อง การนิยมความรุนแรงและการแสดงออกอย่างเปิดเผยของเด็กนักเรียนอาชีวศึกษาเมื่อเข้าไปเรียนในที่เดียวกัน ซึ่งค่านิยมดังกล่าวก็เกิดขึ้นกับนักเรียนอาชีวศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลหลายๆ แห่ง เป็นผลทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาจากสถาบันต่างๆ ก่อเหตุทะเลาะวิวาท

2) ทักษคติ

ทักษคติเป็นเรื่องที่นักสังคมวิทยาจำนวนมาก ได้ให้ความสนใจและได้นิยามความหมายไว้มากมาย แต่พอสรุปได้ว่า ทักษคติเป็นแนวโน้มในการปรับตัวต่อบุคคล สถานการณ์ สถาบัน หรือกระบวนการทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดค่านิยมหรือความเชื่อ (Marshall, 1994 อ้างถึงใน นฤมล วิศวรรุ่งโรจน์, 2540)

(1) ความหมายของทักษคติ

มีนักสังคมวิทยาและจิตวิทยาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของทักษคติไว้หลายแง่ได้แก่

L.L. Thurstone (1928) ให้ความหมายว่า “ทักษคติเป็นผลรวมทั้งหมดของมนุษย์เกี่ยวกับความรู้สึก อคติ ความคิด ความกลัวต่อสิ่งบางอย่างการแสดงออกทางด้านการพูดเป็นความคิด และความคิดนี้เป็นสัญลักษณ์ของทักษคติ ดังนั้น ถ้าเราอยากจะวัด เราก็สามารถทำได้โดยวัดความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ”

Gordon Allport (1935) ให้ความหมายว่า “ทักษคติ หมายถึง สภาวะทางความพร้อมทางด้านจิตซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็แรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่จะมีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง”

Krech และ Crutchfield (1948) ให้ความหมายว่า “ทักษคติเป็นผลรวมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดสภาพการงูใจ อารมณ์ การยอมรับและพุทธิปัญญา ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคล”

Milton Rokeach (1970) ให้ความหมายว่า “ทักษคติเป็นการผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อจะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ”

โสภา ชูพิกุลชัย (2522) ได้ให้ความหมายไว้ว่าทักษคติเป็นการรวมความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความเห็น และความจริง ซึ่งได้แก่ความรู้ต่างๆ รวมทั้งความรู้สึกซึ่งเป็นการประเมินค่าทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งทั้งหมดจะเกี่ยวพันกัน ทักษคติเมื่อได้ก่อรูปขึ้นมาแล้วยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้เพราะมีแนวโน้มที่จะคงอยู่ตลอดไป

จากคำจำกัดความของนักทฤษฎีที่ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติ” ทั้งหมด พอจะสรุปคำจำกัดความได้เป็นรวม ๆ ดังนี้

“ทัศนคติ เป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก” จากคำจำกัดความนี้ พอจะแยกแยะองค์ประกอบของทัศนคติเป็น 3 องค์ประกอบด้วยกันคือ

ก. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component)

ได้แก่ ความคิดซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิดพิจารณา ความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกัน

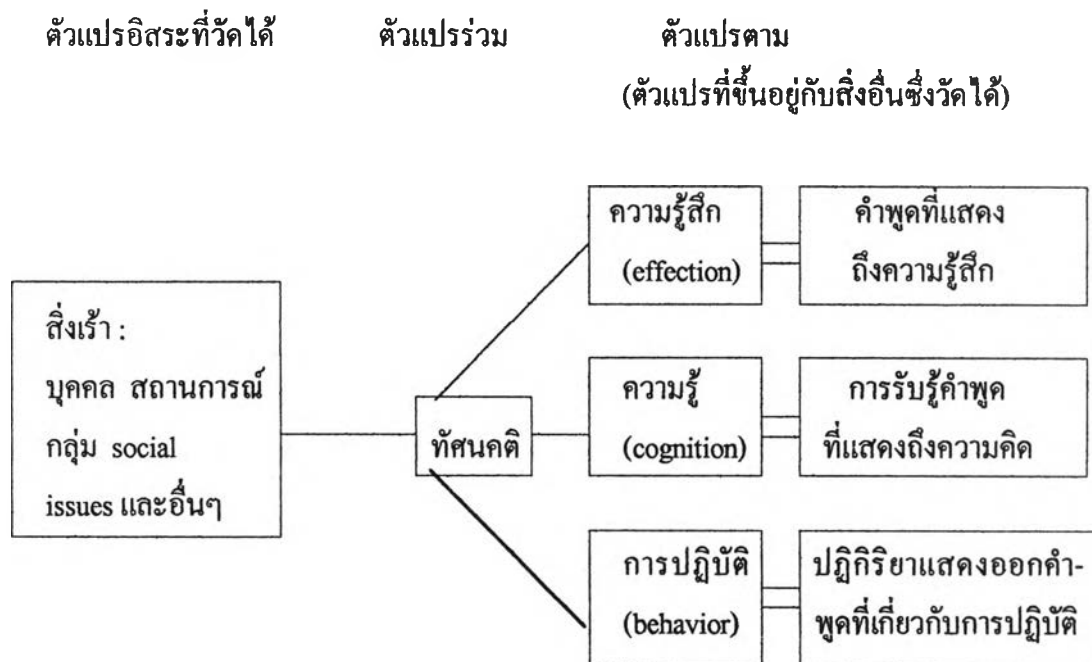
ข. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component)

เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะเป็นตัวเร้า “ความคิด” ถ้าบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดี หรือ ไม่ดี ขณะที่คิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ค. องค์ประกอบทางด้านปฏิบัติ (Behavioral Component)

องค์ประกอบนี้เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ หรือถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสมจะเกิดการปฏิบัติหรือมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง

แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของทัศนคติ

ที่มา : Harry C. Triandis, Attitude and Attitude Change (New York : John Wiley & Sons, Inc., 1971), 3.

(2) การเกิดทัศนคติ

ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล โดย Allport (1961) ได้เสนอความคิดเห็นว่า ทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของคนเกิดขึ้นได้ตามเงื่อนไข 4 ประการ คือ (อารีภักดิ์ เงินบำรุง, 2541: 16)

ก. กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูนและการรวมกันของการตอบสนองแนวความคิดต่างๆ ซึ่งประสบการณ์ที่ได้รับมาจากเดิมมีทั้งดีและไม่ดี รุนแรงหรือไม่รุนแรง จะส่งผลถึงทัศนคติต่อสิ่งใหม่ที่คล้ายคลึงกัน

ข. การสร้างความรู้สึก เกิดจากประสบการณ์ส่วนตัว ซึ่งประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคลที่ต่างมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป นอกจากประสบการณ์ของคนจะสะสมขึ้นเรื่อยๆ แล้ว ยังทำให้มีรูปแบบเป็นของตัวเองด้วย ดังนั้นทัศนคติบางอย่างจึงเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล แล้วแต่พัฒนาการและความเจริญเติบโตของคนๆ นั้น

ค. การเลียนแบบ การถ่ายทอดทัศนคติของคนบางคนได้มาจากการเลียนแบบบุคคลที่ตนเองให้ความสำคัญและรับเอาทัศนคตินั้นมาเป็นของตน เช่น พ่อ แม่ ครู พี่น้อง และบุคคลอื่นๆ

ง. เกิดจากการเรียนรู้วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมในสังคม หรืออิทธิพลของกลุ่มสังคม กล่าวคือ คนย่อมมีทัศนคติคล้ายคลึงตามกลุ่มสังคมที่ตนอาศัยอยู่ตามสภาพแวดล้อม เช่น ทัศนคติต่อศาสนา สถาบันต่างๆ

(3) ที่มาของทัศนคติ

แหล่งที่มาที่ทำให้การเกิดทัศนคติมีมากมาย (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520 : 64) ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะที่สำคัญ ได้แก่

ก. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง เป็นวิธีการหนึ่งที่เราเรียนรู้ ทัศนคติ คือ จากการมีประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคตินั้น

ข. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ทัศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้น จากผล การได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น

ค. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง ทัศนคติบางอย่างของเราถูกสร้างขึ้นจากการเลียนแบบจากคนอื่น ขบวนการเกิดทัศนคติโดยวิธีนี้เกิดได้โดยขั้นแรกจากเหตุการณ์บางอย่างบุคคลจะมองเห็นว่าบุคคลอื่นมีการปฏิบัติอย่างไร ขึ้นต่อไปบุคคลนั้นจะแปลความหมายของการปฏิบัตินั้น ในรูปของความเชื่อ ทัศนคติ ซึ่งมาจากการปฏิบัติของเขา ถ้าบุคคลนั้นให้ความเคารพนับถือ ยกย่องบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้นอยู่แล้ว บุคคลนั้นจะยอมรับความรู้สึก ความเชื่อที่เขาคิดว่าบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้นๆ มี

ง. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน ทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถาบันที่ประกอบพิธีทางศาสนาจะช่วยสนับสนุนให้เกิดทัศนคติบางอย่างได้

(4) หน้าที่และประโยชน์ของทัศนคติ

(Smith et al., 1956 อ้างถึงใน จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2538 : 8) ได้กล่าวถึงหน้าที่และประโยชน์ของทัศนคติว่ามี 4 อย่างดังนี้

ก. หน้าที่ให้ความเข้าใจ ทัศนคติหลายอย่างช่วยให้เข้าใจโลกและสภาพแวดล้อม ได้เรียนรู้ และเข้าใจการกระทำของบุคคลในสังคม สามารถอธิบายและคาดคะเนการกระทำของตนเองและของบุคคลอื่น

ข. หน้าที่ป้องกันตนเอง บ่อยครั้งที่บุคคลจำเป็นต้องหาทางออกให้กับตัวเองเพื่อความสบายใจ เป็นต้นว่า คนที่ชอบพูดว่าคนอื่นตรงๆ ก็จะหาทางออกปกป้องตนเองว่า การที่คนทำเช่นนั้นก็เพราะมีความจริงใจกับเพื่อนฝูง

ค. หน้าที่ในการปรับตัว ทัศนคติจะช่วยบุคคลในด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคม โดยปกติบุคคลมักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นสำคัญ และจะพัฒนาทัศนคติตามแนวทางที่คิดว่า จะสนองตอบความต้องการของตนได้ เช่น คนหันมาชอบการศึกษาเล่าเรียน เพราะเชื่อว่าการศึกษาดูจะช่วยให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

ง. หน้าที่แสดงออกซึ่งค่านิยม ทัศนคติช่วยให้บุคคลได้แสดงออกซึ่งค่านิยมของตนเอง ตัวอย่าง คนที่มีความซื่อสัตย์มาก ก็จะแสดงออกโดยการไม่ชอบพวกฉ้อราษฎร์บังหลวง

(5) ทัศนคติกับพฤติกรรม

ทัศนคติมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล พฤติกรรมของบุคคลเป็นปฏิกริยากับสภาพแวดล้อม อาจจะสังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ แต่สามารถวินิจฉัยได้ว่ามีหรือไม่มี โดยใช้วิธีการหรือเครื่องมือทางจิตวิทยา

พฤติกรรมที่มีส่วนสัมพันธ์กับทัศนคติ มีอยู่ 3 ส่วน คือ

ก. พฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจ ซึ่งพฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อาการจำ ความคิด ข้อเท็จจริงต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาความสามารถ และทักษะทางปัญญา การใช้วิจารณญาณเพื่อประกอบการตัดสินใจ พฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจ จะประกอบด้วยความสามารถระดับต่างๆ ซึ่งเริ่มจากความรู้ในระดับง่ายๆ และเพิ่มการใช้ความคิดและพัฒนาสติปัญญา

ขึ้นเรื่อยๆ โดยมีความรู้ความเข้าใจ การแปลความหมาย การให้ความหมาย การคาดคะเน และความสามารถในการนำไปใช้ รวมทั้งความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้

ข. พฤติกรรมด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ เป็นความสนใจความรู้สึก ท่าที ความชอบ พฤติกรรมด้านนี้เกิดขึ้นภายใน ซึ่งต้องใช้เครื่องมือพิเศษในการวัดพฤติกรรม

ค. การตอบสนอง เป็นการตอบสนองต่อสภาวะการณ์หรือสิ่งเร้าต่างๆ พฤติกรรมในขั้นการตอบสนองจะมีลักษณะของความยินดี เต็มใจ และพอใจที่จะตอบสนอง

ทัศนคติจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม เป็นสาเหตุของพฤติกรรมและผลของพฤติกรรม เพราะเวลาที่บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความคิด ความต้องการของเขา เข้าใจจะได้รับประสบการณ์ที่ทำให้เขาเกิดความคิดความรู้สึกบางอย่างต่อการกระทำนั้นด้วย ทัศนคติจึงเป็นผลของพฤติกรรมที่มี อิทธิพลในการกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลจะกระทำในครั้งต่อไป ด้วย

(6) ทัศนคติของวัยรุ่น

จากคำนิยามจะเห็นว่าทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะแสดงออกเป็นความรู้สึกทั้งในทางบวก เป็นกลาง และในทางลบ

วัยรุ่นส่วนใหญ่จะเป็นวัยที่อยู่ในการศึกษาเล่าเรียน ดังนั้นหากจะกล่าวถึงผู้ที่ให้การอบรมสั่งสอนไล่มาตั้งแต่เกิดก็คือ พ่อ แม่ ครูอาจารย์ ตลอดจนกลุ่มเพื่อนทั้งที่บ้านและในโรงเรียน และความรู้ประสบการณ์จะได้จากสภาพแวดล้อมต่างๆ รอบตัว รวมถึงสื่อต่างๆ ที่วัยรุ่นได้รับรู้ โดยเพราะโทรทัศน์ที่ถือไว้ว่ามีความสำคัญต่อการรับรู้ข่าวสารของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก

พฤติกรรมต่างๆ ที่วัยรุ่นแสดงออกมาจะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ เพราะเวลาที่บุคคลแสดงพฤติกรรมใดๆ ออกมาบุคคลนั้นก็ได้รับประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความคิดความรู้สึกบางอย่างต่อการกระทำนั้นด้วย ทัศนคติจึงเป็นผลของพฤติกรรมที่มีอิทธิพลในการกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลนั้นจะกระทำในครั้งต่อไป

ดังนั้นทัศนคติของวัยรุ่นจึงมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เรียนรู้ของแต่ละคน อาจกล่าวได้ว่าการที่วัยรุ่นจะมีทัศนคติหรือแสดงพฤติกรรมใดๆ ออกมา จะขึ้นอยู่กับกรอบสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ การรับรู้จากสภาพแวดล้อมรอบตัว ตลอดจนข่าวสารที่วัยรุ่นได้รับ และเป็นที่น่าสังเกตว่าวัยรุ่นที่อยู่ในสภาพแวดล้อม และได้รับการขัดเกลาทางสังคมเดียวกันก็จะมีทัศนคติไปในทางเดียวกันด้วย

(7) ทศนคติของวัยรุ่นที่เห็นว่าทะเลาะวิวาทเป็นเรื่องธรรมดา

จากสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชีวิตของการเป็นนักเรียนอาชีวะ ซึ่งได้รับการเรียนรู้และถ่ายทอดจากกระบวนการปฏิสังสรรค์ภายในสังคมอาชีวะ การรับเอาค่านิยมต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว การมีส่วนร่วมในการก่อเหตุทะเลาะวิวาท การเห็นการทะเลาะวิวาทอยู่เป็นประจำ ทำให้นักเรียนอาชีวะเหล่านั้น มีทัศนคติต่อการก่อเหตุทะเลาะวิวาทเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่เรื่องใหญ่รุนแรงอะไร เมื่อมีความแค้นเคืองต่อกันหรือมีการเขม่นกันระหว่างสถาบันก็จะไปก่อเหตุทำร้าย ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติมิให้เห็นอยู่เป็นประจำ

3) ความเชื่อ

ความเชื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่างๆ ตลอดจนการกระทำต่างๆ ทางสังคม ทั้งนี้เป็นเพราะว่าบุคคลหรือผู้ตัดสินใจจะเลือกกระทำในสิ่งที่สอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานของตน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าความเชื่อเป็นการยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งไว้ว่าจริง การยอมรับเช่นนี้เป็นการรับเชิงพุทธิปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วย ความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคลซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐานสำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น (Reeder, 1979 อ้างถึงใน นฤมล วิศว์รุ่งโรจน์, 2540: 18)

(1) ความหมายของความเชื่อ

Kretch และ Crutchfield (1948) ได้นิยามความเชื่อว่าเป็นการจัดระบบทางความคิดและการจดจำที่ผ่านการสั่งสมของแต่ละบุคคล

Rokeach (1972) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็นส่วนประกอบในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะรู้ตัวหรือไม่ก็ได้ สามารถจะรู้ได้ว่ามีได้จากการที่บุคคลนั้นพูดหรือกระทำ เริ่มต้นด้วย “ฉันเชื่อว่า...” ส่วนเนื้อหาของความเชื่อนี้ อาจจะเป็นการอธิบายถึงสิ่งของหรือเหตุการณ์ว่าถูกหรือผิด ประเมินค่าว่าดี หรือไม่ดี หรือสนับสนุนว่าเป็นสิ่งพึงประสงค์ ไม่ว่าความเชื่อจะออกมาในลักษณะใด อธิบาย ประเมินค่า หรือสนับสนุนก็ตาม แต่ละลักษณะจะเป็นการกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปเกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์นั้นๆ ถ้าได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสม

สุชา จันทน์เอม (2531) ได้กล่าวถึงความเชื่อที่ว่า ความเชื่อเป็นการยอมรับเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นความจริง ความเชื่อจะแตกต่างกันออกไป บุคคลมักจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปตามความเชื่อและความคิดเห็นส่วนใหญ่ ในทางจิตวิทยาความเชื่อ และทัศนคติเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่ฝังอยู่ในจิตใจของบุคคลหากมีสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างเดียวกันเสมอ

จรรยา สุวรรณทัต (2526) กล่าวว่าความเชื่อเป็นปัจจัยในตัวบุคคลซึ่งฝังแน่นอยู่ในความคิดความเข้าใจ โดยบุคคลอาจจะแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ ในสภาพทั่วไปนั้น เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งแล้วความเชื่อนั้นจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามความคิดเห็นและความเข้าใจของตน ซึ่งไม่จำเป็นต้องอยู่บนฐานของความเป็นจริง

จากคำจำกัดความข้างต้นสามารถสรุปความหมายได้ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 76 อ้างถึงใน ละม่อม โขมพัฒน์, 2536 : 9) ได้สรุปความหมายของความเชื่อที่ว่า เห็นจริงด้วย นับถือ มั่นใจ อาจจะได้ความรู้สึกใคร่ตรงด้วยเหตุผลหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดความเชื่อมักจะแสดงออกทางกาย คือ การปฏิบัติ และทางวาจา เช่น ดักเตือน สั่งสอน หรือแจ้งให้ผู้อื่นทราบ ความเชื่อของบุคคลย่อมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประเพณี สุภาษิต คำพังเพย

(2) การเกิดและการเปลี่ยนความเชื่อ

Fishbein (1975) กล่าวถึงการเกิดความเชื่ออาจจำแนกได้เป็น 3 กระบวนการที่แตกต่างกัน ดังนี้

กระบวนการที่ 1 ความเชื่อที่มีพื้นฐานมาจากการสังเกตโดยตรง คนๆ หนึ่งอาจจะรับรู้ว่าคุณสมบัติที่กำหนดให้มีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น อาจจะรู้สึกว่าคุณคนนั้นเย็น ผ้าห่มที่เห็นสกปรก ความเชื่อที่เกิดจากการสังเกตนี้เรียกว่า ความเชื่อแบบบรรยาย (descriptive beliefs)

กระบวนการที่ 2 ในทางตรงกันข้ามกับกระบวนการที่ 1 ความเชื่ออาจเกิดจากประสบการณ์ทางอ้อม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งมี 2 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 เป็นการใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เช่น คนที่กำลังอึดอัดแสดงว่ามีความสุข คนแก่จะต้องโกรธง่าย ลักษณะที่ 2 เป็นการใช้อัตราการ เช่น ถ้าทราบว่าหอมตัวใหญ่กว่าบิล บิลตัวใหญ่กว่าจอห์น คนๆ นั้นก็จะเชื่อว่าหอมตัวใหญ่กว่าจอห์นทั้งๆ ที่ไม่เคยให้หอมกับจอห์นมา ยืนเปรียบเทียบกัน ทั้งลักษณะที่ 1 และ 2 เรียกว่าเป็นการใช้วิธีอนุมาน (inferential beliefs)

กระบวนการที่ 3 เป็นการเกิดความเชื่อที่ได้จากสื่ออื่นๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ ญาติ เพื่อน เป็นต้น วิธีนี้เรียกว่าความเชื่อผ่านทางข้อมูล (**informational beliefs**)

McGuire (1960) ได้ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนความเชื่อเชิงอนุมานนั้นเกิดจากการเปลี่ยนความเชื่อพื้นฐานแต่บางครั้งแม้ความเชื่อพื้นฐานจะเปลี่ยนแต่อาจจะไม่มีอะไรเกิดขึ้นกับความเชื่อเชิงอนุมานก็เป็นได้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเชิงอนุมานไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนความเชื่อพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลการเปลี่ยนความเชื่ออื่นอีกหลายอย่าง ทำให้ไม่สามารถอธิบายหรือทำนายโดยพิจารณาการเปลี่ยนความเชื่อพื้นฐานเพียงอย่างเดียว McGuire พบว่าบางครั้งมีการเปลี่ยนมากในความเชื่อพื้นฐาน แต่มีการเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยในความเชื่อเชิงอนุมาน ยิ่งกว่านั้นบางครั้งมีการเปลี่ยนในทางเพิ่มขึ้นในความเชื่อพื้นฐาน แต่มีการเปลี่ยนในทางลดลงในความเชื่อเชิงอนุมาน ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนความเชื่อเชิงอนุมานขึ้นอยู่กับปัจจัยการเปลี่ยนหลายอย่าง ทั้งความเชื่อพื้นฐานและตัวความเชื่อเชิงอนุมานเอง

(3) ประเภทของความเชื่อ

ประเภทของความเชื่อตามแนวคิดของ Rokeach (1972)

ก. ความเชื่อตามสภาพของสิ่งที่มีอยู่ หรือ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ ในแง่ความ ถูก-ผิด จริง-เท็จ ตัวอย่าง เช่น ฉันเชื่อว่าโลกกลม

ข. ความเชื่อเชิงประเมินค่า หมายถึง ความเชื่อที่มีการประเมินเป็นพื้นฐานแฝงอยู่ เช่น คนจีนขยัน คนไทยใจดี

ค. ความเชื่อตามบทบัญญัติ กฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยที่สังคมกำหนดไว้ เช่น ความเชื่อตามหลักศาสนาที่ว่าคนกินไม่บาปคนฆ่าบาป

ประเภทความเชื่อตามแนวคิดของ Fishbein และ Ajzen (1975)

ก. ความเชื่อเชิงพรรณนา ความเชื่อที่เกิดจากการรับรู้หรือมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับสิ่งนั้น โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เช่น เชื่อว่าน้ำตาลหวาน เกลือเค็ม หินแข็ง โตะกลม ฯลฯ ความเที่ยงตรงของความเชื่อแบบนี้ขึ้นอยู่กับสติปัญญา ความรู้ ประสบการณ์ และความเชื่อถือได้ของประสาทสัมผัสของบุคคลนั้นๆ

ข. ความเชื่อเชิงอนุมาน เป็นความเชื่อที่ไม่ได้เกิดจากการรับรู้โดยตรง แต่เกิดจากการอนุมาน เช่น การพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น การอ่านหนังสือ อาจนำไปสู่ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เคยพบเห็นหรือมีประสบการณ์มาก่อน การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่ หรือข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นแล้วสรุปผลเป็นความเชื่อใหม่ ก็จัดอยู่ในความเชื่อเชิงอนุมาน Bruner (1957) กล่าวถึงบ่อเกิดของความเชื่อแบบนี้ไว้สองวิธี 1) การหาความสัมพันธ์จากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว เช่น มองเห็นคนร้องไห้ ก็อนุมานว่าเขาคงมีเรื่องเศร้าเสียใจ หรือการเห็นสินค้าที่ประทับตราบริษัทมีชื่อ และผู้ซื้อเคยเชื่อถือสินค้าอย่างอื่นของบริษัทนี้ ก็เชื่อว่าสินค้านั้นมีคุณภาพต่างๆ ที่ ยังไม่เคยใช้สินค้านั้นๆ 2) การเปรียบเทียบข้อมูลที่มีอยู่ เช่น ถ้ารู้ว่า ก. สูงกว่า ข. ข. สูงกว่า ค. แน่แน่นอน จะต้องสรุปและเชื่อได้ว่า ก. สูงกว่า ค. โดยไม่ต้องนำ ก. และ ค. มาเปรียบเทียบความสูงกัน เป็นต้น

ความเชื่อเชิงอนุมาน สามารถจะอนุมานจากข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์โดยตรงจากคำบอกเล่า หรืออนุมานจากข้อมูลที่อนุมานได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเกิดจากการอนุมานแบบใดก็สามารถสืบย้อนไปหาความเชื่อเชิงพรรณนาที่เป็นบ่อเกิดของความเชื่ออนุมานนั้นได้

นอกจากความเชื่อสองแบบข้างต้น ได้กล่าวถึงความเชื่อที่เกิดจากการรับทอดข้อมูล ข้อมูลที่ส่งผ่านสื่อต่างๆ ก็ให้เกิดความสนใจ และผู้รับเชื่อในสิ่งนั้น โดยไม่มีการอนุมานก็จัดอยู่ในความเชื่อแบบนี้

จากการแบ่งประเภทของความเชื่อข้างต้น จะเห็นว่า Fishbein และ Ajzen แบ่งประเภทของความเชื่อตามการเกิดและการพัฒนา ซึ่งแตกต่างจากการแบ่งของ Rokeach ซึ่งแบ่งตามคุณลักษณะของความเชื่อที่แตกต่างกัน

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับการเกิดพฤติกรรม

ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจมนุษย์และสามารถทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ได้ ความเชื่อเกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ การทำนายพฤติกรรมและการให้เหตุผลที่แสดงถึงพฤติกรรมในขณะนั้น ดังนั้นความเชื่อจึงครอบ

คลุมถึงต่อไปนี้ คือ การรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกมา การลงโทษ ความปรารถนา ความรู้สึก ความไฝฝืน จุดมุ่งหมาย ความหวังและการรับความคิดใหม่ๆ (Bartsch and Wellman, 1989)

ความโน้มเอียงของความเชื่อ เกิดจากความคิด ความรู้สึกที่ผู้กระทำเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมการที่บุคคลเลือกประพฤติคือ ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ย่อมต้องอาศัยความเชื่อพื้นฐานอยู่ด้วยเสมอ (นฤมล วิสารุ่งโรจน์, 2540 : 20)

ความเชื่อมีความสัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมอย่างแยกกันไม่ออก โดยความเชื่อจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการกระทำต่างๆ ทางสังคมของบุคคล บุคคลจะเลือกกระทำในสิ่งที่สอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานของตนเสมอ ความเชื่อเป็นการยอมรับข้อเสนอมือหนึ่งไว้ว่าจริงจะได้อีกมาโดยการเห็น ได้สัมผัส ได้ยินกับหู หรือได้รับคำบอกเล่า อ่านจากข้อเขียน สิ่งตีพิมพ์ รวมทั้งการคิดขึ้นมาเองซึ่งอาจเป็นพื้นฐานสำหรับการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมโดยสมัครใจของบุคคลนั้น

(5) ความเชื่อของวัยรุ่น

ความเชื่อเกิดขึ้นได้โดยการสังเกตโดยตรง หรือการรับข้อมูลที่ทำให้ทราบว่ามีสิ่งใดที่สังเกตมีคุณสมบัติอย่างไร นอกจากนั้นยังเกิดได้โดยทางอ้อมโดยการอนุมานจากความเชื่อพื้นฐานที่บุคคลมีอยู่กับสิ่งนั้น และการได้รับรู้จากสื่อต่างๆหรือเรียกว่าความเชื่อผ่านทางข้อมูล (Fishbein and Ajzen, 1975) แต่พื้นฐานจริงๆ แล้วการเกิดความเชื่อมีผลมาจากการจัดเวลาทางสังคม การรับรู้จากประสบการณ์สิ่งแวดล้อมรอบข้างมาตั้งแต่เกิดเช่นเดียวกับการเกิดทัศนคติ จึงอาจสรุปได้ว่าความเชื่อของวัยรุ่นแต่ละคนมีผลมาจากการรับรู้ผ่านการอบรมสั่งสอน ผ่านสิ่งแวดล้อมรอบข้างผ่านสื่อต่างๆ ที่สั่งสมมาแต่เกิด และเช่นเดียวกันกับทัศนคติ คือ คนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมถูกเลี้ยงดูหรือถูกขัดเกลามาจากสภาพแวดล้อมเดียวกันก็มักจะมีเชื่อในเรื่องเดียวกันที่คล้ายๆ กัน

(6) ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของสัญลักษณ์ที่เป็นตราหรือ เครื่องหมายของสถาบัน

นักเรียนอาชีวะทุกประเภท จะมีการนับถือพระวิษณุกรรม เพราะถือว่า พระวิษณุกรรมเป็นเทพแห่งการช่างทุกประเภท ส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนอาชีวะจะมีรูปปั้นพระวิษณุกรรมประดิษฐานอยู่ทุกโรงเรียน ซึ่งรูปปั้นของพระวิษณุกรรมจะแตกต่างกันออกไปตาม

แต่โรงเรียนจะเป็นผู้ออกแบบหรือตามประเภทช่าง มักจะมีเครื่องมืออุปกรณ์ทางช่างมาเกี่ยวข้องด้วย เช่น โรงเรียนอาชีวะทางช่างกล รูปปั้นพระวิษณุก็อาจจะถือเฟือง หรือโรงเรียนอาชีวะทางช่างก่อสร้างอาจจะถือฉากหรือคังแทน

นักเรียนที่เข้ามาที่โรงเรียนนี้จะมากราบไหว้เคารพสักการะบูชาพระวิษณุกรรมซึ่งประดิษฐานอยู่ภายในโรงเรียน เพื่อขอให้เรียนจบและปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลาย การจะทำกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนก็จะมีกรกราบไหว้บูชาเพื่อขอพรจากพระวิษณุกรรม ซึ่งรวมถึงการที่จะไปก่อเหตุทะเลาะวิวาทด้วย

สัญลักษณ์ ทำให้เกิดสิ่งยึดเหนี่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ร่วมกัน ซึ่งจะมีลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ร่วมเป็นสถาบันอาชีวะอันเดียวกัน แต่ละสถาบันก็จะมีสัญลักษณ์แตกต่างกันไป เช่น นักเรียนอาชีวะกลุ่มช่างกล ก็จะมีรูปเฟืองเป็นสัญลักษณ์ นักเรียนอาชีวะกลุ่มช่างก่อสร้างก็จะมีรูปคังหรือฉากเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งอาจทำออกมาในรูปโลหะห้อยคอหรือหัวแหวนเพื่อเป็นสัญลักษณ์ บอกกลุ่มเดียวกัน

การที่นักเรียนอาชีวะให้ความเคารพนับถือพระวิษณุกรรม และมีความยึดมั่นในตราสัญลักษณ์ของโรงเรียน เมื่อมีใครมาลบหลู่หรือมาทำลายก็จะเกิดความโกรธแค้น เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการยกพวกทำร้ายกัน

2.4 การขัดเกลาทางสังคม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ชุมชนและสังคม โดยตั้งถิ่นฐานกระจายไปทั่ว ในการอยู่รวมกันนั้นมนุษย์ยอมรับร่วมกันในกติกาหรือมีการจัดระเบียบทางสังคม และมีวัฒนธรรมหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนทั้งที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม ชุมชนและสังคม พฤติกรรมของคนที่อยู่รวมกันนั้นจะต้องได้รับการถ่ายทอด สั่งสอน เรียนรู้ในด้านวัฒนธรรม และกฎเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งก็คือการขัดเกลาทางสังคม (พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล, 2542 : 69)

2.4.1 ความหมายของการขัดเกลาทางสังคม

คำว่า “การขัดเกลาทางสังคม” เป็นคำที่นักวิชาการและคนทั่วไปรู้จักและเข้าใจร่วมกันว่ามาจากคำว่า **socialization** ในภาษาอังกฤษ ได้มีนักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา นักการศึกษา และนักจิตวิทยาของไทยได้แปลความหมายไว้แตกต่างกัน เช่น การขัดเกลาทางสังคม สังคม ประกิดหรือสังคมประกฤติ สังคมกรณ การอบรมให้รู้ระเบียบสังคม การอบรมบ่มนิสัย เป็นต้น ในที่นี่ใช้คำว่า การขัดเกลาทางสังคม ซึ่งนักสังคมศาสตร์ให้ความหมายไว้หลายท่าน เช่น

พิทยา สายหู (2529) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมให้รู้ระเบียบ (**socialization**) คือ กระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มสั่งสอนโดยทางตรงหรือทางอ้อม ให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่ม ได้เรียนรู้และรับเอาระเบียบวิธีกฎเกณฑ์ความประพฤติและคุณค่าต่างๆ ที่กลุ่มนั้นได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกของสังคมนั้น

สุพัตรา สุภาพ (2541) ได้ให้ความหมายว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ ได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่งๆ กำหนดหรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันและให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตน

Alex Thio (1986) ได้ให้ความหมายว่า การขัดเกลาทางสังคม คือ กระบวนการที่สังคมถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่บุคคล เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การขัดเกลาทางสังคมจะทำให้เด็กได้กลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการพัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะคติ ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ของเขา

Broom และ Selznick (1979) อธิบายไว้สองความหมาย กล่าวคือ ในแง่สังคมหมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการทำให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบ และในแง่ของแต่ละบุคคลเป็นกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนจากชีวอินทรีย์เป็นมนุษย์ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้และปฏิบัติตามค่านิยม อุดมคติ และความมุ่งหวังของตนเอง ที่แตกต่างไปจากคนอื่น

จากความหมายที่ผู้รู้ต่างได้ให้ความหมายมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า การขัดเกลาทางสังคม ก็คือกระบวนการที่สังคมหรือกลุ่ม สั่งสอนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้และรับเอาระเบียบวิธีกฎเกณฑ์ ความประพฤติ และค่านิยมต่างๆ ที่กลุ่มหรือสังคมได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกของกลุ่มหรือสังคมนั้น

2.4.2 ความมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม

Broom และ **Selznick** (1979) อธิบายไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมนั้น จะมีความมุ่งหมายหลักใหญ่คล้ายคลึงกัน 4 ประการ ดังนี้ คือ

2.4.2.1 การปลูกฝังระเบียบวินัย (Disciplines) การมีระเบียบวินัย ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินกิจการในสังคมและการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม การปลูกฝังระเบียบวินัยจะทำให้บุคคลยอมทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด ถึงแม้ว่าจะมีความยากลำบากหรือต้องฝืนใจทำ ระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับตั้งแต่วัยต้นของชีวิตในการดำรงชีวิตประจำวัน

2.4.2.2 การปลูกฝังความมุ่งหวัง (Aspiration) ปกติแล้วระเบียบวินัย เป็นสิ่งที่คนไม่ยอมปฏิบัติตาม แต่ความมุ่งหวังนั้นจะช่วยทำให้ระเบียบวินัยมีคุณค่าและง่ายต่อการปฏิบัติเพื่อที่จะให้ได้สิ่งที่ต้องการ

2.4.2.3 การกำหนดบทบาทในสังคม (Social Role) รวมทั้งทัศนคติต่างๆ ที่เข้ากับบทบาทนั้นๆ ชีวิตในกลุ่มสังคมจะดำรงไปได้ด้วยดี ถ้าบุคคลรู้จักบทบาทของตน ซึ่งต้องอาศัยการแสดงบทบาทที่เหมาะสมในการสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ถูกต้องตามกาลเทศะ และ โอกาสต่างๆ กัน

2.4.2.4 การให้เกิดทักษะหรือความชำนาญเฉพาะอย่าง (Skills) ที่จะใช้ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ นั้น มีการถ่ายทอดการปฏิบัติตามประเพณี โดยการเรียนรู้จากการเลียนแบบการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

2.4.3 วิธีการขัดเกลาทางสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2541) ได้กล่าวถึงวิธีการขัดเกลาทางสังคม 2 วิธี ดังนี้

2.4.3.1 การขัดเกลาโดยตรง เป็นการขัดเกลาที่ต้องการให้บุคคลปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมนั้นกำหนดไว้ เป็นการบอกว่าสิ่งควรหรือไม่ควรกระทำ อะไรผิดอะไรถูก เป็นต้น ซึ่งนับว่ามีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นการชี้ทางและแนะแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างจงใจและเจตนา เพื่อให้บุคคลสามารถวางตัวได้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพการณ์หนึ่งๆ

2.4.3.2 การขัดเกลาโดยอ้อม เป็นการอบรมที่ไม่ได้บอกกันโดยตรง บุคคลได้รับประสบการณ์ หรือประโยชน์จากการสังเกต หรือเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น โดยมากมักเป็นการ

เลียนแบบบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม หรือเพื่อให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้

2.4.4 สถาบันหรือหน่วยที่ให้การขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยหน่วยงานทางสังคมหรือสถาบันทางสังคมเป็นตัวถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ให้กับสมาชิกในสังคม โดยสถาบันหรือกลุ่มตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคม ประกอบด้วย

2.4.4.1 ครอบครัว นับเป็นหน่วยทางสังคมกลุ่มแรก ที่เป็นตัวแทนในการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ เป็นสถาบันที่มีความสำคัญ และมีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดและเป็นหลักสำคัญในการที่จะถ่ายทอด หล่อหลอม ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ทศนคติ อุดมคติ ค่านิยม รวมไปถึงแนวทางในการดำรงชีวิตต่อไปในภายหน้า ซึ่งการขัดเกลาทางสังคม จะมีทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของบุคคลไปในที่สุด

2.4.4.2 กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มตัวแทนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ระเบียบ มรรยาทของสังคม เด็กจะสามารถเรียนรู้กติกาในการเล่น การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เรียนรู้ลักษณะพฤติกรรมซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติให้แก่กัน และทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับผู้อื่น

2.4.4.3 โรงเรียน เป็นตัวแทนของสังคมที่ให้การอบรมศึกษาอย่างมีแบบแผนและมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรมจรรยา ค่านิยม ปรัชญา วัฒนธรรม รวมถึงการฝึกระเบียบวินัย และกฎเกณฑ์ต่างๆ โรงเรียนทำให้เด็กได้มีการสมาคมกับคนหมู่มาก ซึ่งจะทำให้รู้จักการปรับตัว รวมทั้งได้รับการถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านต่างๆ นับเป็นการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้ดียิ่งขึ้น

2.4.4.4 กลุ่มอาชีพ เมื่อบุคคลเริ่มประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองบุคคลจะพบเพื่อนร่วมงานตามแต่อาชีพของตน ซึ่งมีระเบียบวิธีการแตกต่างกันออกไป บุคคลจำต้องเรียนรู้และรับไว้หากต้องการอยู่ในกลุ่มนั้น ความเป็นสมาชิกในกลุ่มอาชีพใดอาชีพหนึ่งเป็นเวลานาน อาจทำให้บุคคลผู้นั้นมีอุปนิสัยใจคอ ทศนคติ ความต้องการของชีวิตแตกต่างไปจากที่เคยได้รับการฝึกฝนอบรมมา ในระยะต้นของชีวิตก็ได้

2.4.4.5 สื่อมวลชน เป็นกลุ่มทางสังคมที่นับวันจะมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้นทุกที โดยที่สื่อมวลชนได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และแบบแผนความประพฤติของคนในสังคม และยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญและมีส่วนในการจัดเกลาทางสังคมในด้านต่างๆ เป็นตัวแทนที่ให้ความรู้ ความเข้าใจและมีผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลิกภาพ รวมทั้งสามารถชักจูงให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างๆ กันได้ เนื่องจากในปัจจุบันนี้สื่อมวลชนเป็นสื่อที่เข้าถึงคนในสังคมได้มากที่สุดและถึงตัวบ่อยที่สุด อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ในเวลาพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทรทัศน์ ถือว่าเป็นสื่อที่มีคุณสมบัติดังกล่าวครบถ้วน และมีความได้เปรียบสื่ออื่นๆ อยู่มากในปัจจุบัน

2.4.4.6 องค์กรศาสนา นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาอธิบายถึงหน้าที่หลักของศาสนากว้างๆ ไว้สองประการคือ หน้าที่ต่อบุคคลและหน้าที่ต่อสังคม หน้าที่ต่อบุคคล คือ ศาสนาสอนความต้องการส่วนตัวของบุคคลในด้านการอยากรู้อยากเห็น การแสวงหาสิ่งที่เป็นสาระในชีวิต และการแสดงออกทางอารมณ์ หน้าที่ต่อสังคมมีหลายประการในส่วนของการจัดเกลาทางสังคม สถาบันทางศาสนาจะช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐาน และค่านิยมในสังคม และช่วยให้บุคคลมีอุดมคติในการดำรงชีวิต

การจัดเกลาทางสังคมโดยผ่านองค์กรทางศาสนาในสังคมไทยมีมาช้านานแล้วในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเด็กผู้ชายจะมีโอกาสเข้าไปศึกษาหาความรู้ทั้งในลักษณะเป็นครั้งเป็นคราวหรืออาศัยอยู่ในวัดที่เรียกกันว่า เด็กวัด โดยคอยปรนนิบัติพระและศึกษาเล่าเรียน อ่าน เขียน ทั้งภาษาบาลีภาษาไทย ตามสติปัญญาและความสามารถของแต่ละคน อีกทั้งยังมี กศน.วิชาชีพที่สามารถเป็นความรู้ติดตัวต่อไป เช่น ยุทธวิธีป้องกันตัว กระบี่กระบอง วิชาอาคม เมตตามหานิยม ช่างฝีมือ หมอโบราณ เป็นต้น ขณะที่ใช้ชีวิตในวัดก็จะได้รับการจัดเกลาทางสังคมทั้งวิชาความรู้ ศีลธรรม จรรยา มารยาท ควบคู่กันไป

2.4.5 การจัดเกลาทางสังคมของนักเรียนสถาบันราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯและสถาบันราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย

การจัดเกลาทางสังคมของนักเรียนอาชีวะของทั้งสถาบันราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯและสถาบันราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย มีทั้งการจัดเกลาทางตรง และทางอ้อม การจัดเกลาทางตรง เช่นการปฐมนิเทศน์ให้นักเรียนได้รู้ระเบียบของโรงเรียน การจัดหลักสูตรที่มีเนื้อหาทางด้านจริยธรรม และการจัด โครงการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะตลอดจนโครงการ

สร้างเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียน การจัดেলাทางอ้อม โดยการให้ครูอาจารย์และรุ่นพี่ๆ ทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้รุ่นน้องๆ จำเอาไว้เป็นแบบอย่าง

2.4.5.1 การจัดেলাทางตรง

1) การปฐมนิเทศน์นักเรียน การปฐมนิเทศน์ทางสถาบันจะได้จัดให้มีการปฐมนิเทศน์ให้แก่ นักเรียนในช่วงก่อนเปิดการศึกษาภาคต้น เพื่อให้ทราบถึงการปฏิบัติตัว การรู้กฎระเบียบตลอดจนบทกำหนดโทษจากการฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน

2) การจัดหลักสูตรการศึกษา มีการจัดหลักสูตรให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรมตลอดจนการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา เช่น ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและสังคม

3) การจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ เช่นกิจกรรมการเข้าค่ายส่งเสริมจริยธรรม โดยได้ประสานงานกับวัดต่างๆ แล้วย่านักเรียนที่สมัครใจปฏิบัติธรรม โครงการทอดผ้าป่าการศึกษา โดยการนำนักเรียนออกไปกิจกรรมนอกสถานศึกษาตามชนบทห่างไกล ไปช่วยบำเพ็ญประโยชน์ มีการสร้างสาธารณประโยชน์ อาคารเรียน ศาลาที่พัก ฯลฯ ให้กับสถานศึกษาต่างๆ เหล่านี้ การจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ก็เพื่อให้นักเรียนอาชีวะ ได้รู้จักการเสียสละ ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรม เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพต่อไป

2.4.5.2 การจัดেলাทางอ้อม

จะเน้นที่ครูอาจารย์ให้ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ส่วนรุ่นพี่ๆ นั้นก็ได้มีการอบรมเน้นย้ำในการปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีของรุ่นน้อง

ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วแบบอย่างจากรุ่นพี่ๆ ในสถาบันก็ไม่ใช่จะมีแบบอย่างที่ดีแต่อย่างเดียว มีรุ่นพี่บางกลุ่มหรือบางคน โดยเฉพาะในแผนกกลุ่มที่นักเรียนชายเป็นส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมก้าวร้าวชอบก่อเหตุทะเลาะวิวาท ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในการเอาอย่างของรุ่นน้อง

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาเหตุของการยกพวกตีกัน ในหมู่เยาวชนในสถานศึกษาต่างๆ ได้มีบุคคลหลายท่านได้พยายามศึกษาถึงสาเหตุของการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ไว้ดังนี้

สุภาพันธุ์ รื่นสำราญ (2525) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา ไว้ว่า เหตุเบื้องต้นจากตัวนักเรียนนักศึกษาเอง ที่มีนิสัยเกเร มีความคิดคะนอง เสพของมีนเมา โกรธเคืองกันมาก่อนและถูกข่มขู่ ขาดความรักความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่และการอบรมสั่งสอน เกี่ยวกับความประพฤติและมารยาทจาก บิดา มารดา ครู-อาจารย์ และ โรงเรียน สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น อิทธิพลของสื่อมวลชน การเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีของผู้ใหญ่ การเชียร์กีฬาด้วยถ้อยคำข่มขู่ การปลอมตัวเป็นนักเรียนของบุคคลภายนอกสร้างสถานการณ์ข่มขู่ให้นักเรียนนักศึกษาทะเลาะวิวาทกัน

วิสิทธิ์ คลังสิน (2539) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา ไว้ว่า เกิดจากการกระทำในลักษณะปลิ้นתרพย์ในระหว่างนักเรียนนักศึกษา ทำให้เกิดการล้างแค้นซึ่งกันและกัน, กริยาท่าทาง วาจา และการแต่งกายที่ข่มขู่, เจ้าหน้าที่บ้านเมืองปฏิบัติในลักษณะอะลุ่มอล่วย มาตลอด ทำให้นักเรียนนักศึกษาที่ก่อเหตุไม่เข็ดหลาบ, ต้องการสร้างจุดเด่นในหมู่เพื่อนฝูง อิทธิพลที่เกิดจากการจัดเขียน ข่มขู่ ค่าตอบแทนที่สาธารณชน การกระทบกระทั่งในการชมคอนเสิร์ตในโอกาสต่างๆ ต้องการในกลุ่มมีอิทธิพล และชื่อเสียง ได้รับการชักนำจากเพื่อนหรือรุ่นพี่ สถานศึกษาที่มีนักเรียนนักศึกษาก่อเหตุทะเลาะวิวาท จะเป็นสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงในด้านการทะเลาะวิวาทกับสถาบันอื่นมาก่อน

ผ่องพรรณ แววิเศษ (2534) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษา ว่ามาจาก จิตลักษณะ 4 ด้าน อันได้แก่ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การมุ่งอนาคต สุขภาพจิต และทัศนคติการทะเลาะวิวาท ลักษณะทางสังคม 2 ด้าน อันได้แก่ การคบเพื่อนอย่างเหมาะสมและการรับรู้บรรยากาศแบบประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ซึ่งในงานวิจัยนี้พบว่า นักศึกษาที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทน้อย หรือไม่ทะเลาะวิวาทกันเลยมีทัศนคติที่ดีต่อการทะเลาะวิวาทน้อยกว่านักศึกษามีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท และมีทัศนคติที่ดีต่อการทะเลาะวิวาทมาก ทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทมีความสัมพันธ์กับลักษณะการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม โดยนักศึกษาที่มีการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากเท่าไรก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการประชาธิปไตย

ระหว่างอาจารย์และนักศึกษามาก นักศึกษาที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทมาก และการรับรู้บรรยากาศแบบประชาธิปไตยยังเกี่ยวข้องกับการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม โดยนักศึกษาที่รับรู้บรรยากาศแบบประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์และนักศึกษามากเท่าไร จะมีลักษณะการคบเพื่อนที่เหมาะสมมากเท่านั้น และประการสุดท้าย ลักษณะการมุ่งอนาคตของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาท การรับรู้บรรยากาศแบบประชาธิปไตย การคบเพื่อนอย่างเหมาะสม และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยนักศึกษาที่มีการมุ่งอนาคตสูง จะมีลักษณะดังกล่าวอยู่ในลักษณะสูง มากกว่านักศึกษาที่มีการมุ่งอนาคตต่ำ

อัญชลี กิจงานุวัฒน์ (2528) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษาอันเนื่องมาจากการเชียร์กีฬา ว่ามาจาก นักเรียนที่เข้าไปดูการแข่งขันกีฬา เชียร์กีฬาในลักษณะที่ยั่ว ก้าวร้าวทำทายเป็นผู้อยู่ในวัยคะนอง พร้อมทั้งจะก่อการวิวาท ไม่เข้าใจกติกา ไม่พอใจการเล่น หรือการแข่งขันหรือมีเรื่องขัดแย้งกันอยู่ก่อน ครูอาจารย์ผู้ควบคุมไม่ห้ามปราม เมื่อนักเรียนของตนเชียร์กีฬาในลักษณะที่ยั่ว ก้าวร้าว ทำทายเป็น และ ไม่อยู่ควบคุมดูแลนักเรียนของตนให้เดินทางกลับอย่างเรียบร้อย การจัดที่ดูกีฬาไม่แยกเป็นสัดส่วนของแต่ละสถาบันศึกษาและบุคคลอื่น ไม่มีเขตกันระหว่างที่นั่งดูกับสนาม (ทางเข้า-ออก)

สมนึก ชัชวาล (2529) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็น “อันธพาล” (ทะเลาะวิวาท มีวัตถุระเบิด หรืออาวุธติดตัว หรือซ่อนเร้นไว้เพื่อใช้ในการประทุษร้าย) นั้นมาจากนักเรียนที่มีความผูกพันที่มีต่อสังคม อันได้แก่ ความรู้สึกผูกพัน การผูกมัด การทุ่มเทเกี่ยวข้องกัน และความเชื่อในระดับต่ำ และคบเพื่อนเกร ซึ่งสาเหตุสองประการนี้ทำให้นักเรียนมีอัตราการกระทำผิดสูงที่สุด

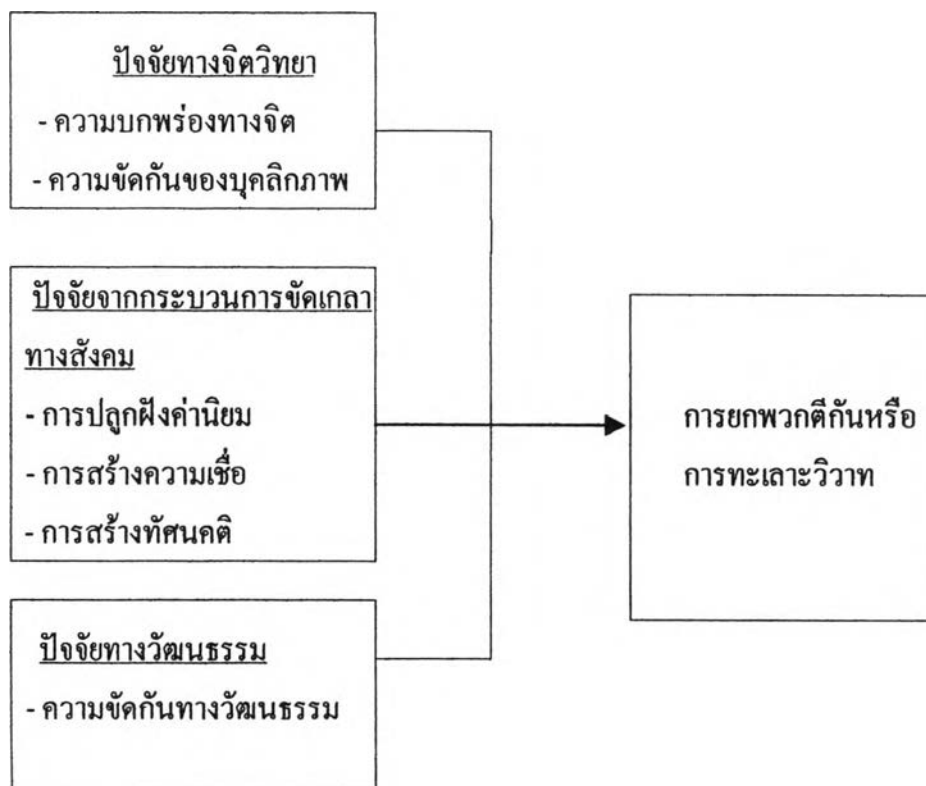
ทิวา วงศ์ธนาภา (2538) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขทางสังคมที่มีผลต่อปรากฏการณ์การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา ไว้ว่า กิจกรรมการรับน้อง ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรม ระบบสัญลักษณ์ รวมทั้งกระบวนการปฏิสังสรรค์ของบุคคลในสังคมทำให้เกิดแบบแผนของสังคมที่เป็นกลไกสำคัญต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของการก่อเหตุทะเลาะวิวาท คือ การเกิดตัวตนแห่งสถาบัน การให้ความหมายและการตีความความรู้สึกแห่งศักดิ์ศรี โดยแบบแผนของสังคมเหล่านี้ ทำให้บุคคลเกิดโลกทัศน์และกระบวนการให้เหตุผลต่อพฤติกรรมการก่อเหตุทะเลาะวิวาทในลักษณะที่เป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคมนักเรียนอาชีววะ และมีความสมเหตุสมผล จึงมีพฤติกรรมการก่อเหตุทะเลาะวิวาทมาโดยต่อเนื่อง

เสนห์ เสดียรพงศ์ (2540) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่นักเรียนอาชีวศึกษาก่อเหตุทะเลาะวิวาทกัน ไว้ว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของบิดาแตกต่างกัน มีผลต่อการก่อเหตุทะเลาะวิวาทแตกต่างกัน, ทักษะต่อครอบครัวในเรื่องบิดามารดาร์กถูกไม่เท่ากัน การแสดงความรักของบิดามารดาที่น้อยไปหรือมากไป และความเชื่อในตัวบิดามารดาน้อยมาก ทักษะต่อเพื่อน โดยเฉพาะในกลุ่มเพื่อนที่มีฐานะใกล้เคียงกัน มีประวัติหนีเรียน ผลการเรียนต่ำ ทักษะต่อโรงเรียน ครูอาจารย์ ในเรื่องความเข้มงวดสำหรับผู้ก่อเหตุทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย มีผลค่อนข้างมากกับการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าสาเหตุการก่อเหตุทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายส่วนใหญ่เป็นเรื่องความขัดแย้งในอดีตของนักเรียนอาชีวศึกษารุ่นพี่ และถ่ายทอดมายังรุ่นน้อง

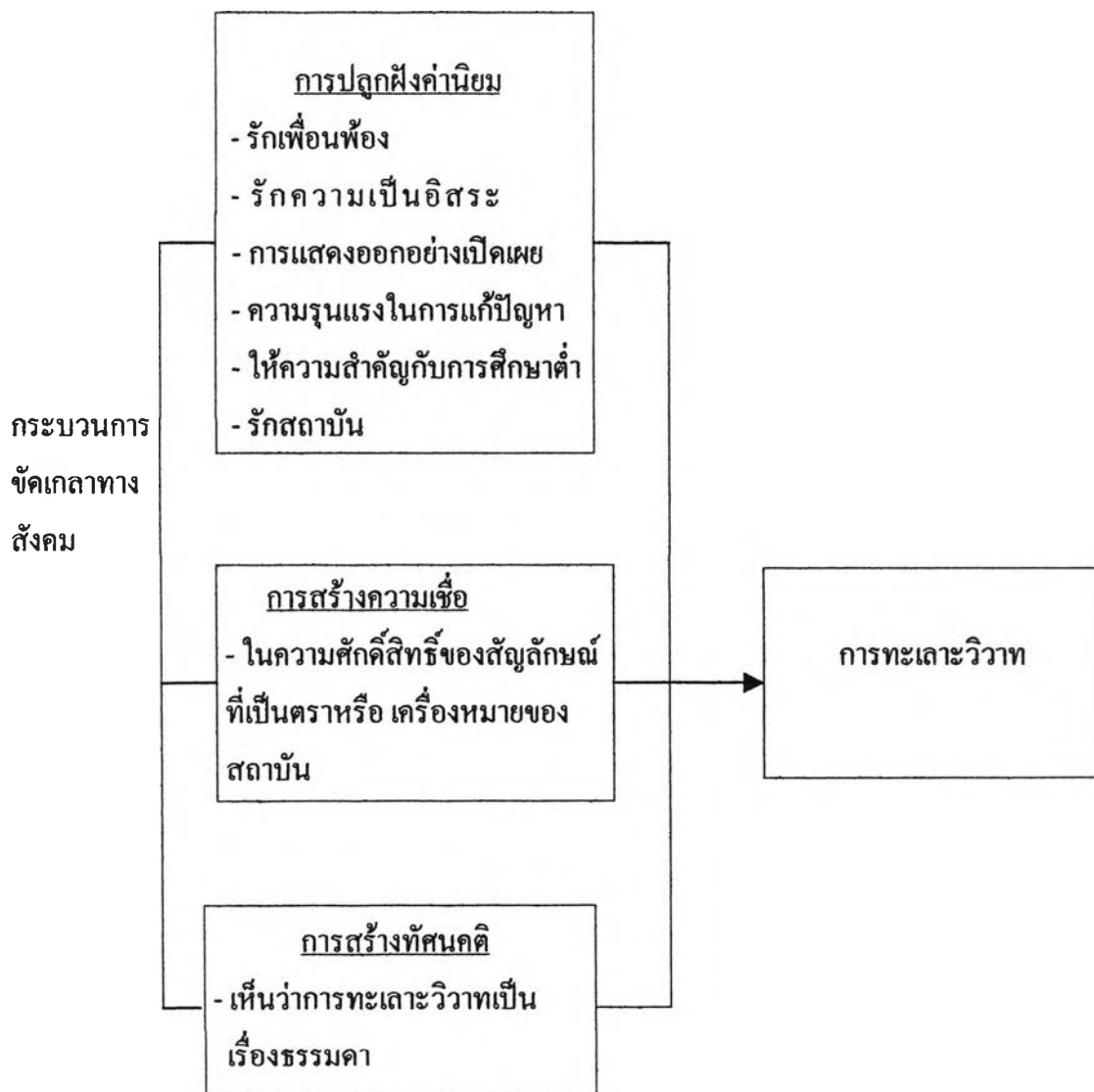
กรมพลศึกษา (2526) ได้ศึกษาเชิงสำรวจเรื่อง “การศึกษาสาเหตุนักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาทในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยศึกษาประวัติความเป็นมาของปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นต่างๆ ไปเกี่ยวกับนักเรียนนักศึกษาก่อเหตุทะเลาะวิวาท เช่น ด้านการปกครอง ด้านกฎระเบียบวินัย ด้านสื่อมวลชน ด้านการแข่งขันกีฬานักเรียน จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม คือ นักเรียนนักศึกษาผู้เคยก่อเหตุทะเลาะวิวาทมาแล้ว ครูอาจารย์ฝ่ายปกครอง สารวัตรนักเรียน และตำรวจสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน

จะเห็นว่าจากผลการศึกษาข้างต้น การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษา มาจากสาเหตุหลายประการ ทั้งจากพื้นฐานลักษณะนิสัยส่วนตัว และช่วงวัยซึ่งอยู่ในวัยรุ่นตอนปลายของนักศึกษา ภูมิหลังทางครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทระหว่างนักเรียนอาชีวะในสังคมไทย มาจากปัจจัยที่สรุปได้เป็นแผนภาพ ดังนี้

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาปัจจัยทางด้านสังคมวิทยา โดยเน้นศึกษากระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่นักเรียนของสถาบันทั้ง 2 แห่งใช้ในการปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ จนกลายเป็นการแสดงพฤติกรรมที่เป็นวัฒนธรรมรองของนักเรียนทั้งสองสถาบัน (ดูในภาพ)

2.6 สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานหลัก นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ผ่านกระบวนการปลูกฝังค่านิยมรักเพื่อน พ้อง รักความเป็นอิสระ การแสดงออกอย่างเปิดเผย นิยมความรุนแรงในการแก้ปัญหา ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน และรักสถาบัน ที่มีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของสัญลักษณ์ที่เป็นตราหรือเครื่องหมายของสถาบัน และมีทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา มักจะกระทำ ความผิด ประเภททะเลาะวิวาทกันสูง

สมมติฐานรอง

- 1) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมรักเพื่อนพ้องสูง มักจะทะเลาะวิวาทสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมรักพวกพ้องต่ำ
- 2) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมรักความเป็นอิสระสูง มักจะทะเลาะวิวาทสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมรักความเป็นอิสระต่ำ
- 3) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมการแสดงออกอย่างเปิดเผยสูง มักจะทะเลาะวิวาทสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมการแสดงออกอย่างเปิดเผยต่ำ
- 4) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมความรุนแรงในการแก้ปัญหาสูง มักจะทะเลาะวิวาทสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมความรุนแรงในการแก้ปัญหาลำ
- 5) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนสูง มักจะทะเลาะวิวาทสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนต่ำ
- 6) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมรักสถาบัน มักจะทะเลาะวิวาทสูงกว่านักเรียนที่มีได้ถูกปลูกฝังค่านิยมรักสถาบัน
- 7) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ได้รับการปลูกฝังความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของ

สัญลักษณ์ที่เป็นตราหรือเครื่องหมายของสถาบันสูง มักจะทะเลาะวิวาทสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของสัญลักษณ์ที่เป็นตราหรือเครื่องหมายของสถาบันต่ำ

8) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ได้รับการปลูกฝังทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาสูง มักจะทะเลาะวิวาทสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทว่าเป็นเรื่องธรรมดาต่ำ

2.7 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

(1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

จะเป็นการศึกษาถึงการปลูกฝังค่านิยม มีความเชื่อ และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ได้แก่

- 1) การได้รับการปลูกฝังค่านิยมรักเพื่อนพ้อง
- 2) การได้รับการปลูกฝังค่านิยมรักความเป็นอิสระ
- 3) การได้รับการปลูกฝังค่านิยมการแสดงออกอย่างเปิดเผย
- 4) การได้รับการปลูกฝังค่านิยมความรุนแรงในการแก้ปัญหา
- 5) การได้รับการปลูกฝังค่านิยมไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน
- 6) การได้รับการปลูกฝังค่านิยมรักสถาบัน
- 7) การได้รับการปลูกฝังความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของสัญลักษณ์ที่เป็นตราหรือเครื่องหมายของสถาบัน
- 8) การได้รับการปลูกฝังทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา

(2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

การทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเทคนิคกรุงเทพ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย

2.8 คำจำกัดความตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้โดยแบ่งออกเป็นนิยามทั่วไป และนิยามปฏิบัติการ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

(1) นิยามทั่วไป

1) การทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย หมายถึง การใช้กำลังร่างกายหรืออาวุธเข้าประทุษร้ายกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คน

2) กระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม หมายถึง กระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่บุคคลได้เรียนรู้กฎ ระเบียบแบบแผนที่กลุ่มกำหนดหรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อๆ กันมา

3) ค่านิยม หมายถึง ความรู้สึกนิยมชมชอบของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นวัตถุและมีใจวัตถุ เป็นความรู้สึกพอใจ เชื่อถือ หรือนิยมที่จะกระทำ โดยก่อตัวสะสมอยู่ในตัวบุคคลตั้งแต่แรกเกิด ผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ส่งผลต่อความรู้สึก ความเชื่อ การกระทำ จนเกิดเป็นความพอใจ มองเห็นคุณค่า เกิดความปรารถนาจะทำพฤติกรรมนั้นอีก จนกลายเป็นบุคลิกภาพที่ติดตัวของบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคตเมื่อรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

4) ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกซึ่งฝังแน่นอยู่ในความคิดความเข้าใจที่สั่งสมมา โดยบุคคลอาจจะแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ ในสภาพทั่วไปนั้น เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งแล้วความเชื่อนั้นจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามความคิดเห็นและความเข้าใจของตน ซึ่งไม่จำเป็นต้องอยู่บนฐานของความเป็นจริง

5) ทศนคติ หมายถึง ลักษณะทางจิตใจประเภทหนึ่งของบุคคล ซึ่งถูกประเมินค่าว่ามีประโยชน์มากน้อยเพียงใด จนเกิดความรู้สึกชอบ และนำไปสู่ความพร้อมที่จะกระทำสิ่งนั้นไปในทางที่สอดคล้องกับความชอบนั้น

6) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ หมายถึง นักเรียน อาชีวศึกษาชายที่ศึกษาอยู่ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

7) นักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย หมายถึง นักเรียนอาชีวศึกษาชายที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย ในระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

(2) นิยามปฏิบัติการ

ก. การทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย หมายถึง การใช้กำลังร่างกายหรืออาวุธเข้าประทุษร้ายกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษาชายทั้งในสถาบันเดียวกันและกับสถาบันอื่นของนักเรียนอาชีวศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตอุเทนถวาย

ข. การเข้าร่วมทะเลาะวิวาท หมายถึง การทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายโดยพิจารณาจากจำนวนครั้งของการเข้าร่วม ดังนี้ 0 – 10 ครั้ง ถือว่าเข้าร่วมทะเลาะวิวาทต่ำกว่า 10 ครั้งขึ้นไป ถือว่าเข้าร่วมทะเลาะวิวาทสูง

ค. ค่านิยมรักเพื่อนพ้อง หมายถึง ความรักความผูกพันที่เกิดจากการที่นักเรียนอาชีวศึกษามีเวลาอยู่ด้วยกันมากๆ เรียนด้วยกันประกอบกิจกรรมเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้เกิดความรู้สึกรักและผูกพันต่อกัน พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือต่อกันเมื่อเพื่อนเดือดร้อน รวมถึงการให้ความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง รุ่นน้องจะเคารพเชื่อฟังรุ่นพี่ ส่วนรุ่นพี่ก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือรุ่นน้อง

ง. ค่านิยมรักความเป็นอิสระ หมายถึง การที่นักเรียนอาชีวะเริ่มคิดที่จะพึ่งพาตนเองชอบแสดงความคิดเห็น ถือว่าตัวเองมีอิสระในความคิด กระทำสิ่งต่างๆ ตามลำพังด้วยตนเอง ไม่ชอบที่จะให้บิดามารดาบ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวมากนัก ไม่มาบังคับเข้มงวดเกินไป

จ. ค่านิยมการแสดงออกอย่างเปิดเผย หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนอาชีวะที่มีความกล้าที่แสดงออกทั้งพฤติกรรมและความคิด ชอบลองดี หรือแสดงว่าไม่กลัวใคร จึงมักชอบที่จะแสดงออกเพื่อเรียกร้องความสนใจจากคนอื่น ชอบแสดงปมเด่นของตนเองในสังคม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งที่สังคมยอมรับ โดยจะแสดงออกตามความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองอย่างตรงไปตรงมา

ฉ. ค่านิยมความรุนแรง หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนอาชีวะในรูปแบบของการใช้กำลังตัดสินปัญหา โดยเฉพาะกับเด็กที่ได้รับเห็นเหตุการณ์รุนแรงและได้รับปลุกฝังการใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดความฝังใจต่อความรุนแรงที่ได้รับการปลุกฝัง

ข. ค่านิยมไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน หมายถึง สภาพที่นักเรียนอาชีวะให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมที่เกี่ยวกับแหล่งอบายมุขซึ่งมีอยู่มากมาย ที่ดึงดูดความสนใจ ประกอบกับการคบหาเพื่อนที่เกเรทำให้นักเรียนอาชีวะ ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนมากนัก โดยเห็นว่าการศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่ง ไม่สำคัญเท่ากับการมีเพื่อนที่จริงใจ อาจมีการหนีเรียนเพื่อไปทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกับกลุ่มเพื่อน

ฉ. ค่านิยมรักสถาบัน หมายถึง ความเคารพผูกพันของนักเรียนอาชีวะที่มีต่อสถาบันการศึกษาอันเนื่องมาจากความกตัญญูรู้คุณต่อสถาบันการศึกษาที่ได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังมาจากรุ่นพี่ๆ ครูอาจารย์ สถาบันการศึกษาเป็นเสมือนศูนย์รวมใจของนักเรียนอาชีวะ การได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนทำให้เกิดความรักความผูกพันต่อสถาบัน รู้สึกภูมิใจในสถาบันของตนเอง

ญ. ทักษะคิดต่อการทะเลาะวิวาทเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา หมายถึง การที่นักเรียนอาชีวะ ซึ่งได้รับการเรียนรู้และถ่ายทอดจากกระบวนการปฏิสังสรรค์ภายในสังคมอาชีวะ การรับเอาค่านิยมต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว การมีส่วนร่วมในการก่อเหตุทะเลาะวิวาท การเห็นการทะเลาะวิวาทอยู่เป็นประจำ ทำให้นักเรียนอาชีวะเหล่านั้น มีทัศนคติต่อการก่อเหตุทะเลาะวิวาทเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา ของลูกผู้ชายไม่ใช่เรื่องใหญ่รุนแรงอะไร เมื่อมีความแค้นเคืองต่อกันหรือมีการเขม่นกันระหว่างสถาบันก็จะ ไปก่อเหตุทำร้าย ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติมิให้เห็นอยู่เป็นประจำ

ฎ. ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของสัญลักษณ์ที่เป็นตราหรือเครื่องหมายของสถาบัน หมายถึง สิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ร่วมกัน เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจะมีลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ร่วมเป็นสถาบันอาชีวะอันเดียวกัน ในแต่ละสถาบันก็จะมีสัญลักษณ์แตกต่างกันไปเช่น นักเรียนอาชีวะกลุ่มช่างกลจะมีรูปเฟืองเป็นสัญลักษณ์ และให้ความเคารพนับถือต่อพระวิษณุกรรมปางประทับนั่ง นักเรียนอาชีวะกลุ่มช่างก่อสร้างก็มีรูปค้อนหรือฉาบเป็นสัญลักษณ์ และให้ความเคารพนับถือต่อพระวิษณุกรรมปางประทับยืน ในการแสดงออก อาจทำออกมาในรูปโลโก้ห้อยคอหรือหัวแหวนเพื่อเป็นสัญลักษณ์บอกกลุ่มเดียวกัน การที่นักเรียนอาชีวะให้ความเคารพนับถือพระวิษณุกรรม และมีความยึดมั่นในตราสัญลักษณ์ของโรงเรียน เมื่อมีใครมาลบหลู่หรือมาทำลายก็จะเกิดความโกรธแค้นเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการยกพวกทำร้ายกัน